

Uusu-uusu Hunie Mo Hibru Nge Kire Hiiwalaimoli Aana A Jisas

?A tei ni e uusue uusu-uusu ienini?

Kie ka'a sai diana aana ike uri a tei ni e uusue uusu-uusu ienini. Uure oto i na'o ngaeta mo rato aana soihaada'inge kire unue uri ohe a Pol Hurula'aa ni e uusue, ta'e ngaeta mo iini lo'u kire lo'onga'inie ohe a Banabas wa uri a Apolos. Ta'e uusu-uusu ienini e ka'a unue ike, na e lio mala e aasa hunie uri kie kei sai diana aana uri a tei ni e uusue uusu-uusu ienini. Ma'alana kie ka'a saie ike satana poro nge e uusue uusu-uusu ienini, ta'e kie saie taane uri ingeie nga mwane ni Jiu nge Li'oa Maa'i e niie mei saenanaunge diana a God hunie ke ha'arongokie aana.

?E uusue uusu-uusu ienini hunie kira tei?

Uusu-uusu ienini e lae hunie mo Jiu nge kire hiiwalaimoli oto aana a Jisas. Kie sai haara'inie no'one mo Jiu aana mei satai ola "Hibru" na aena urinena kire haara'inie uusu-uusu ienini uri "Uusu-uusu Hunie Mo Hibru."

?Nga taa e rau-reu maholo e uusue uusu-uusu ienini?

Maholo e uusue uusu-uusu ienini, e lio mala ngaeta mo Jiu nge kire hiiwalaimoli ngeena kire ko sare ooli lo'u huni ii'o i memelutana mo Ha'atolanga a Mosis.

Na aana maholona Nume Maa'i Peine i Jerusalem e ii'o taane mola ue, na kire ko sare toolea mo sipu ikire i saana mo pris hunie ke asuie mo uunu-olanga mala kire mani esuie ka'u i na'o. Aana Nume Maa'i Peine e ii'o ue, nge kie saie uri e uusue uusu-uusu ienini i na'ona maholo mo Rom kire uunu suuhe'inie huilume i Jerusalem aana halisi e hiu aawala haahuu i purine hutelana a Jisas (70 A.D.).

?E uusue uusu-uusu ienini huni taa?

E uusue uusu-uusu ienini huni haata'inie hunire uri a Jisas e tohungēi diana liutaa aana ta'ena nga iinoni, na haiholota'inge e ha'a-uuresie e diana liutaa aana haiholota'inge a God e asuie aana maholo e niie mai mo Ha'atolanga hunie a Mosis. E ha'a-aamasito'ora uri kire to'o aana maurihe haalu mola i tehula'ana hiiwalaimolinge aana a Jisas, na ka'a ike aana kire ko lulu i sulie mo Ha'atolanga a Mosis.

?Nga taa ni mo pweu ni wala i laona uusu-uusu ienini?

A Kraes e diana liutaa, Hahu'ana Na'ohai Pris, Kalena God, haiholota'inge a God pe'ie mwala, hiiwalaimolinge, diananga e ahu oto, ii'onga huu

?Nga taa ni ngaeta mo eehu'i tatala i laona uusu-uusu ienini?

Hibru 4:12, Hibru 4:14. Na pwau nge e ere diana liutaa i sulie hiiwalaimolinge nge Hibru 11.

?Nga taa ni mo eehu'i ne'isaenga i laona uusu-uusu ienini?

A Jisas e paine lo'u liutaa aana mo propet na

mo ensel.

(1:1—2:18)

A Jisas e paine lo'u liutaa aana a Mosis na a Josua.

(3:1—4:13)

A Jisas oto Hahu'ana Na'ohai Pris hunie ahutana mo iinoni.

(4:14—7:28)

Haiholota'inge a Jisas e ha'a-uuresie huni ha'a-oodohie mwala i maana God, e diana liutaa aana ahutana mo haiholota'inge a God e asui'i pe'ie mwala oto i na'o.

(8:1—10:18)

Hiiwalaimolinge ikie ke ma'uta'a, aena aana a God ko ilenimwa'e mola haahie mo iini nge kire ko hiiwalaimoli to'ohuu aana.

(10:19—12:29)

Mo ha'ananaunge ooreta i sulie tolaha diana kira hiiwalaimoli, na mei wala ni saedi-ananga ooreta

(13:1-25)

Kalena God E Paine Liutaa Aana Mo Propet Na Mo Ensel

¹ Aana mo maholo hunge oto wau i na'o, na aana mo tala hunge hai aopa'i, a God e unue hunie mo propet kire ke ha'arongoa weuwaka mo Jiu aana walana. ² Ta'e aana mo dinge ooreta ienini, a God e uusunge'inie mai a Kalena hunie ke houle'inie walana hunikie. A Kalena oto e ha'aholaa walumalau ienini na ingeie oto kei to'o aana walumalau pe'ie ta'ena nga ola i lalo aana, i sulie oala'inge a God ni otona. ³ Ingeie oto raa-raa nge ko haata'inie manikuluha'ana a God, na ingeie oto ko haata'inie walu ola i sulie a God,

aana kirerue tohungēi sada. Kalena God oto ko hele ma'uta'a aana walumalau aana walana nge e nanama.

Na maholo e asu mangoa oto tala hunie sae'aasilana mo ooraha'aa ikie, nge *e si lai ii'o aana na'ohai ii'o-ii'oha i pwalo-pwalona God, Sam 110:1* iini nge ko ii'o ta'au i Lengi na e manikulu'e oto liutaa. ⁴ Na a God e ne'ie a Kalena hunie ke paine liutaa, na satana ii'o-ii'oha ingeie ke paine liutaa, na e paine lo'u liutaa aana ta'ena nga ensel wa nga mo iini nge ii'o-ii'oha ikire e paine.†

⁵ Kie saie uri leune e to'ohuu oto, aana walu ola nge a God e unu'i hunie a Kalena e ka'a unu'i lo'u hunie mo ensel, aana e ere i sulie a Kraes uuri, *I'oe oto a Kaleku, na si'iri no ko haata'inie uri ineu oto Aamamu.*

Sam 2:7 Na a God e te'uri lo'u, *Ineu nge ne kei ne'ie Aamana na ingeie nge kei ne'ie a Kaleku.* *2 Samuel 7:14* ⁶ Na maholo a God e uusunge'inie Hahu'ana Mwela Moute'i ingeie mai i laona walumalau, oto e unue hunie *ahutana mo ensel ingeie uri kire ke mani palo-paloo oto.*

Sam 97:7 ⁷ Na a God e ere lo'u i sulie mo ensel ingeie uri ikire mo koni-konihe ingeie mola, aana e ere i sulire uuri, *Mo iini totola wala ineu kire tohungēi leu-leu oto mala iiru, na mo koni-konihe ineu kire tohungēi saka oto mala eeso-eesohai dunge.* *Sam 104:4*

⁸ Ta'e maholo a God e ere hunie a Kalena e

---

† **1:4** 1:4 Ngaeta mo ha'a-uusuli mo Jiu kire unue uri a Jisas e sada mola pe'ie mo ensel na e ka'a paine ike mala a God. Ta'e uusu-uusu ienini ko haata'i diana aana uri a Jisas e paine liutaa aana mo ensel. Ingeie oto Kalena God, na tolahaana, na manikuluha'ana, na nanamanga ingeie e sada mola pe'ie a God.

te'uri, I'oe oto a God, na aalahanga i'oe e sa'a mango oto oo'oo. O lio i sulie mwala i'oe pe'ie oodo-oodonga. ⁹ O tohungēi manata diana mola hunie oodo-oodonga na o leledie aaelanga. Oto aena urinena, ineu a God i'oe, nou lio hilisi'o pe'ie ilenimwa'enga oto paine hunie o ke paine lo'u liutaa aana ahutana mo malahumu. ¹⁰ Oto a God e te'uri lo'u hunie, I'oe oto Aalaha, na i aehotalana, i'oe nge o ha'aholaa walumalau, na i'oe nge o ha'aholaa no'one salo na walu ola i lalo aana. ¹¹ Walu ola nge o ha'ahola'i ngeena mo ola kei suu mola mala mei sala ko lalahu'e oto huni aasie, ta'e i'oe o sa'a suu oto oo'oo. ¹² Na o kei hele lulungire mola mala mei sala, na o kei oolisire mala mwane e oolisie mei sala ingeie. Ta'e i'oe o kei sada mola taraure'i na o sa'a mae lo'u. ¹³ Na a God e ka'a ere ike hunie nga ta'a-ta'a iini aana mo ensel mala e ere hunie a Kalena aana e te'uri, O ke ii'o ka'u mei i pwalo-pwaloku aana na'ohai ii'o-ii'oha hule aana ne kei kama haahie mo maelonga i'oe i aano hunie o kei uuri puli-pulisire. *Sam 110:1* ¹⁴ Oto kie saie mola uri mo ensel, ikire mo li'oa mola huni esu nana God, na a God e sai uusunge'inire mai huni pe'ie mo iinoni nge ha'a-uurilada ko lae hunie kire kei helesie maurihe huu.

2

Ha'amotaahinge Kei Aela

Hunie Mo Iini Kire Ka'a Lae

Ike I Sulie A Kraes

¹ Aena urinena, kie ke tohungēi hele ma'uta'a oto aana nga taa nge ha'ananaulaka e lae ka'u

oto aana, mwaanie kie lae aaopa mola mwaanie walaimolinge ngeena. ² Mo Ha'atolanga nge a God e unue uri mo ensel ke lae mai unu'i hunie mo weuwaka, kire to'ohuu oto, na a God e ha'aloie oto mwala haahie haitohenga ikire aana ahutana maholo nge kire dau hu'isie mo Ha'atolanga ngeena wa kire haitohea nga mei wala aani. ³ Ta'e mei wala ni ha'a-uuringe nge a God e niie mai naka si'iri ie, e paine lo'u liutaa aana iini i na'o ngeena. ?Oto mala uri kie ka'a sare rongo ike hunie tataroha ngeena, nge kie kei tehisie ka'u ha'aloinge uri taa? !Kei aasa mwae! Aalaha ikie a Jisas maraana oto e hola'i unu tahanga'inie tataroha ngeena, na mo iini kire rongo hunie, kire unu tahanga'inie oto oodoikie uri mei wala ngeena e tohungai to'ohuu oto. ⁴ A God na e haata'inie no'one uri mei wala ngeena e to'ohuu, aani esuilana mo hu'i-hu'ite na mo ola ni pangata'inge oto hunge mala mo tolimaa i sulie walaimolinge aana. Na e ha'awalaimoli'aa no'one aani niilana mo niinge a Li'oa Maa'i hunie mwala i sulie lo'onga'inge ingeie maraana.

A Jisas E Ne'i Iinoni Hunie Ke Na'oka Takoie Maurihe

⁵ A God e ka'a niie ike uri mo ensel ke aalaha haahie walumalau haalu nge kolu ko ere-ere i suliena. ⁶ Ta'e e niie mola hunie mo iinoni ke aalaha haahie, oto mala ngaeta iini e unue hunie a God ka'u i laona mo Uusu-uusu Maa'i uuri, ? *E ue ka'u ni i'emi mo iinoni emi roro'a huni'o? ?E ue ka'u ni o ko ne'isae paine haahi'emi mo iinoni mamaela'a?* ⁷ *O esuie emi ke mwai-mwei ha'awali mwaanie mo ensel. Ta'e ma'alana e urine, o ha'a-aalaha'emi, na o ha'amanikulu'a'emi,*

na o ha'apaina'a'emi. ⁸ Na o ne'ie walutana nga ola i hahana lio i sulinge i'emi. Sam 8:4-6

Maholo a God e ne'ie walutana nga ola i hahana lio i sulinge ikie mo iinoni, nga ta'a-ta'a mei ola e ka'a oore lo'u. Ta'e aana maholo ienini, kie mani leesie uri kie ka'a tohungēi aalaha ue haahie ahutana mo olana. ⁹ Ta'e kie sai leesie taane uri ha'a-oailana mei wala ngeena e aehota aana a Jisas. Aana a God e asuie a Jisas hunie ke mwai-mwei ha'awali mwaanīe mo ensel hunie uri ke haata'īnie manata-diananga a God maholo e mae honotaka mo iinoni. Na aena aana e sapesalu hiito'o na e mae urine, nge a God e ha'a-aalaha, na e ha'amanikulu'aa na e ha'apaina'aa.

¹⁰ A God oto iini e ha'aholaa ta'ena nga ola, na ingeie oto tohungēi aalaha haahie ahutana mo olana. Na nga taa e asuie aana e toli'aasie Kalena ke sapesalu, e tohungēi oodo na e malisi, aana saena God hunie Kalena ke ha'a-uurie mo iinoni oto hunge. Oto aana a Kraes e sapesalu honotaka mo iinoni urine, nge e ha'amangoa oto asunge ingeie mala a Ha'a-uuritaka, na e ha'a-uurie mo iini oto hunge hunie kire ke mani ii'o oto pe'ie aana manikuluha'ana ta'au i Lengi. ¹¹ Ingeie oto ko da hunie mwala ke ne'i iinoni maa'i, na ahutana mo iini e ha'amaa'ire ngeena, ikire ta'a-ta'a uluhe ni iinoni oto pe'ie. Oto aena urinena nge a Jisas e ka'a masa ike huni haara'īnīre uri maeni eesine, ¹² na hule aana e unue hunie a God uuri, *Ne kei houle'īnie manikuluha'amu hunie maeni eesiku, na ne kei lahea satamu i matolada aana maholo kire ko loko aani palonga huni'o.* *Sam 22:22* ¹³ Na ko ere lo'u mala ngaeta iini aana

uluhe ni iinoni ngeena aana e unue lo'u uuri, *Ne kei noruto'o mola aana a God. Aesaea 8:17* Na e unue no'one lo'u uuri, *Ineu oto ie pe'ie maeni mwela ineu nge a God e niire oto nakue. Aesaea 8:17*

¹⁴ Oto ikie mo mwela ingeie ngeena, na aena aana ikie mo iinoni oto mola pe'ie mei sapei ola, nge ingeie no'one e ne'i iinoni oto mala ikie. E mae huni mousie nanamanga a Satan, iini e to'o aana nanamanga aana maenga. ¹⁵ Na e mae no'one huni lauhie mo iinoni nge kire ii'o mola pe'ie ma'unge i suli dinge aana mau-meuringe ikire, aena aana kire ko tohungēi me'ute'inie maenga. ¹⁶ Oto e ii'o haada'i mola uri a Jisas e ka'a lae ike mai huni pe'ie mo ensel, ta'e e lae mai huni pe'ie mwala aana komu a Ebrahim. ¹⁷ Aena urinena, e tohungēi roro'a hunie maraana, hunie ke sada pe'ikie mo eesine aana ta'ena nga ola, hunie uri ke hai-hei aamasi to'ohuu hunikie maholo ko esu nana a God mala Hahu'ana Na'ohai Pris ikie, aana asunge ingeie oto hunie ke ha'a-oodohie mo ooraha'aanga mo iinoni hunie a God ke sae'aasi'i. ¹⁸ Oto ingeie e sai pe'ikie mo iini malaahongalaka ko lae-lae, aena aana ingeie maraana malaahongalana e lae ka'u no'one na e sapesalu ke'u.

3

A Jisas E Paine Lo'u Liutaa

Aana A Mosis

¹ Oto maeni eesiku maa'i, a God e mani soikie oto i saana ta'au i Lengi, oto omu ke lolodosae i sulie a Jisas, iini nge kie ko meni houle'inie uri

ingeie oto na'ohai Hurula'aa nge ko taroha'inie walana God hunikie, na ingeie oto Hahu'ana Na'ohai Pris ikie. ² A God e lio hilisie a Jisas oto huni esu nana, na ahutana mo esunge a God e unu'i hunie, e dau i suli'i mango oto. E tohungai esu diana nana God, mala a Mosis no'one e asu diana nana God ka'u aana e lio i sulie uluhe aana nume a God oto i na'o. ³⁻⁴ Na kie mani saie taane oto uri nga ta'a-ta'a nume e ka'a uure ike mola maraana, ta'e nga iinoni ko esuie oto ha'alaa. Na kie saie lo'u uri mwane nge e asuie nga nume diana, ha'apaina'alana kei lae liutaa aana nume nge e asuie. Na aana a God oto iini nge e asuie ahutana ola, nge e malisine uri mwala ke ha'apaina'aa a Jisas liutaa aana a Mosis.

⁵ A Mosis ingeie nga mwane diana a God taane, aana e tohungai esu mala koni-konihe diana hunie uluhe aana nume a God, na e ere lalai i sulie mo ola nge a God kei haro ere i suli'i lo'u aana nga maholo. ⁶ Ta'e a Kraes mone Kalena God, na ingeie oto ko aalaha haahie uluhe aana nume a God, na ko tohungai lio i suli diana aana. Na ikie oto uluhe aana nume a God ngeena, mala uri kie ka'a mou-mou ike aani hiiwalaimolinge na kie ko maa'oochi susuto'o pe'ie noruto'onga aana Kraes oto taraure'i.

Mo Iini Kire Ka'a Hiiwalaimoli,

Kire Sa'a Hule Lo'u Aana

Leu Ni Mamalo A God

⁷ Aena urine ka'u nge a Li'oa Maa'i e te'uri, *Omu ke rongoa oto walaku si'iri,* ⁸ *na mwaanie omu urihana mola mo weuwemiu i na'o aana kire*

*da mola saeda e hau aana maholo kire haukama honosieu na kire ha'angai-ngeieiu maholo kire talei lae-lae hailiu i laona hanuesala. ⁹ I leune kire kire ohongieiu aana ha'angai-ngeileku mola ma'alana kire leesie ka'u mo hu'i-hu'ite nge nou eu'esui'i aana e hai aawalai helisi ngeena. ¹⁰ Aena urine nge saeku e mela aana nou tohungēi saewasulie pwaunge ngeena, oto nou te'uri, "Saeda e honu mola aana aaelanga na kire ka'a sai lulu i sulie ike mo ha'atolanga ineu." ¹¹ Nou tohungēi saewasulire oto hule aana nou tohe oto uuri, "Kire sa'a roro'a hule ike aana leu ni mamalo nge nou deu aakau aana loosire." **Sam 95:7-11***

¹² Maeni eesiku maa'i, omu ke mani kineta'ini'omu mwaanie mo ne'isaenga tata'ala na mo ne'isaenga rue-rua'a, mwaanie nga iini eemiu e aatopuri aana a God Mau-meuri'e. ¹³ Ta'e si'iri, maholo omu to'o aana ue nga dinge huni pe'i'omu heiliu, nge omu ke ha'a-a'aila'aa hiiwalaimolinge i'omu heiliu. Omu ke asu ooni-ooni urine suli dinge mwaanie ooraha'aa e eero'omu na e ha'ama'uta'aa saemiu honosie a God. ¹⁴ Aana kie kei meni aalaha pe'ie a Kraes mala uri kie kei hele susule'i mola aana hiiwalaimolinge nge kie hola'i hele aana lae hule i ha'amangolana. ¹⁵ Oto aamasito'o ka'u aana mo wala nge kie si rongo'i ngeena uuri, "Omu ke rongoa oto walaku si'iri, na mwaanie omu urihana mo weuwemiu i na'o aana kire da mola saeda e hau maholo kire haukama honosieu."

¹⁶ ?Kira tei ni kire rongoa ka'u walana God ta'e kire ka'a sare hiiwalaimoli aana? Ikire oto mwala nge a Mosis e na'oda ka'u mwaanie i Ijip.

¹⁷ ?Na kira tei ke'u ni a God e saewasulire sulie

hai aawalai helisi ngeena? Ikire oto mo iini nge helelada e tata'ala na kire mae ta'ewau mola i laona hanuesala. ¹⁸ ?Oto kira tei ke'u nge a God e tohe na e unue uri kire sa'a hule ike aana leu ni mamalo nge e dau aakau aana loosire? Ikire oto mo iini nge kire tohungai sai heitohea God. ¹⁹ Oto kolu saie oto kire ka'a hiiwalaimoli ike aana God, na aena mei olana nge kire ka'a lai hule ike aana leu ni mamalo nge a God e dau aakau aana.

4

Mo Iini Kire Hiiwalaimoli Ha'alaa

Kire Kei Mamalo Pe'ie A God

¹ Haiholota'inge a God ngeena e ii'o mola ue, uri mo iini nge kire hiiwalaimoli aana kire sai mamalo aana leu ni mamalo e dau aakau aana loosire. Oto omu ke lio-lio diana talamiu, mwaanie uri nga iini eemiu e oore aani helesilana mei mamalonga ngeena. ² Aana kie rongoa ka'u oto mei tataroha diana mala ikire mwala oto i na'o kire rongoa no'one. Ta'e aana ma'alana kire rongoa ka'u tataroha ngeena, e ka'a pe'ire ike, aena aana kire ka'a rongo pe'i hiiwalaimolinge aana. ³ Aana ikie mo iini kie hiiwalaimoli ha'alaa kie sai sili aana leu ni mamalo nge a God e haiholota'inie ngeena. Ta'e mo iini kire ka'a hiiwalaimoli ngeena, a God e ere i sulire uuri, "Nou tohungai saewasulire oto hule aana nou tohe uuri, 'Kire sa'a roro'a hule ike aana leu ni mamalo nge nou deu aakau aana loosire.'" A God e unue leune ma'alana uri e ha'amangoa taane oto leu ni mamalo ngeena uure oto i na'o aana maholo e ha'aholaa

walumalau. ⁴ Na kie saie taane oto uri e pwani ii'o aakau oto, aena aana ngaeta leu i laona mo Uusu-uusu Maa'i e ere i sulie hiune nga dinge uuri, *A God e ha'aholaa ta'ena nga ola mango, e si mamalo aana hiune nga dinge.* *Jenesis 2:2*

⁵ Ta'e lo'u mola aana ngaeta leu nge kie si leesie ngeena, e unue oto uuri, "Kire sa'a roro'a hule ike aana leu ni mamalo nge nou deu aakau aana loosire."

⁶ Mwala nge kire hola'i rongoa oto tataroha diana i sulie leu ni mamalo ngeena, kire sa'a roro'a lai sili ike i laona, aena aana kire hai-heitohe mola. Ta'e nga mo iini kei sili taane i laona leu ni mamalo ngeena. ⁷ Aana mo helisi hunge i purine a Mosis e mae, a God e si unue hunie a Deved Inemaui ke ere lo'u i sulie nga hai dinge huni sili i laona leu ni mamalo ngeena. Na e haara'inie maholo ngeena "Si'iri" aana kie si rongoa oto aana e unue uuri, "Omu ke rongoa oto walaku si'iri, na mwaanie omu da lo'u saemiu e hau." ⁸ Kie saie taane oto uri a Josua nge e oolisie a Mosis ka'u mala na'ohana mo Jiu oto i na'o, e ka'a asuie ike hunie mwala ke mamalo oto mala a God e haiholota'inie hunire. Aana ke urine, ha'alaa a God e sa'a tohungēi ere ike lo'u i sulie nga maholo aaopa huni sili i laona leu ni mamalo ngeena. ⁹ Aena urinena kolu meni saie oto uri mo iinoni a God kire to'o aana taane ue nga mamalonga hunie kire ke tohungēi mamalo diana. ¹⁰ Aana ahutana mo iini nge kire kei hule aana leu ni mamalo a God, kire kei mamalo oto mwaanie mo esunge ikire ni ngeena, oto no'one mala a God e mamalo mwaanie asunge ingeie

aana maholo e ha'aholaa walumalau. ¹¹ Aena urine, kie ke mani esu a'aila'a oto hunie kie ke hule aana leu ni mamalo pe'ie a God ngeena, na mwaanie nga mo iini aaka kire lae takalo lo'u mola aena aana kire haimaanie haitohenga mwala hola'ina'o ngeena.

¹² Kie ke asu to'ohuu urine, aana walana God ola e mauri na ko eu'esu a'aila'a oto liutaa, na e tohungai ala lo'u liutaa aana naihi e ala rue-rue. Na e sai hoaikie mo iinoni lai hule oto aana suisulike, na e sai lae kokoro i laona saena iinoni huni lio oodoie mo ne'isaenga ingeie, na ko leie walu ola nge saena iinoni ko peines'i. ¹³ Ta'e-ta'ena nga ola ha'aholalana e lae, mumunilana e sa'a roro'a lae ike mwaanie maana God. Aana ingeie ko to'o-to'omaaie mola ahutana walu ola ngeena, na kire mani ii'o haada'i mola i maana. Na aana nga dinge, kie kei saronai unu haada'i mola aana oodoie ta'e-ta'ena nga ola nge kie asui'i.

A Jisas Oto Hahu'ana Na'ohai Pris

¹⁴ Kie to'o aana oto nga Hahu'ana Na'ohai Pris nge e nanama liutaa, na e lae oto i laona Hahu'ana Leu Maa'i ta'au i Lengi, na ingeie oto a Jisas, Kalena God. Oto kie ke hele ma'uta'a aana hiiwalaimolinge aana. ¹⁵ Na Hahu'ana Na'ohai Pris ikie ngeena e manata'inie oto mo mamaela'anga ikie, aena aana ahutana mo malaahonganga nge kire ko hite-hite aaka ngeena, kire mani hite aana mango. Ta'e ma'alana malaahongalana e lae urine, a Jisas e ka'a dau hu'isie ike nga ta'a-ta'a mei ooraha'aa aana nga kele maholo. ¹⁶ Aena ngeena kie

ke su'uri me'u huni lae mai saana a God, iini manatana e diana hunie mo iinoni. Aana leune nge kie ke si hele aana aamasinge na mo niinge huni pe'ilaka aana maholo kie ko si'oha'a.

5

¹ Ahutana mo iini kire ne'i Na'ohana Mo Na'ohai Pris, ikire mo iinoni nge lio hilisilada e lae hunie kire ke ere oolitana mwala hunie a God, na hunie kire ke niie mo uuraa'inge mwala nana God, na huni uunu ola i saana honotana mo ooraha'aa. ² Na mo na'ohai pris kire sai toli rako mola pe'ie mwala maholo kire ko ha'a-uusulie mo pu'o na kire ko ha'a-oodohie kira ooraha'aala. Aana hiiwalaimolinge ingeie no'one e sai mamaela'a aana mo tala hunge mala ikire. ³ Oto aena hiiwalaimolinge ingeie e sai mamaela'a no'one, oto aana mei olana nge e uunu ola ni ta'aasie mo ooraha'aanga mo iinoni na mo ooraha'aanga ingeie maraana lo'u.

⁴ Na nga iini e sa'a roro'a ha'apaina'aa ike maraana hunie ke ne'i Na'ohana Mo Na'ohai Pris, ta'e a God oto ha'alaa, mala e lio hilisie ka'u a Eron. ⁵ Oto e sada no'one aana a Kraes, aana e ka'a ne'ie ike maraana hunie ke Hahu'ana Na'ohai Pris, ta'e a God e te'uri mola, *I'oe oto a Kaleku, na si'iri no ko haata'inie uri ineu oto Aamamu.* *Sam 2:7*

⁶ Na e te'uri lo'u aana ngaeta leu, *O kei ne'i pris*

oto huu, mala a Melkisedek. Sam 110:4†

⁷ A God e to'o aana nanamanga paine adona ke ha'a-uurie a Jisas mwaanie maenga, na maholo a Jisas e ii'o ue mai laona walumalau, e ngarasie a God aani aarenga'inge uri a God ke pe'ie. Oto a God e rongoa aarenga'inge ingeie, aena aana e ha'ama'u aana a God na e tola i sulie walana. ⁸ Na ma'alana e ne'ie ka'u Kalena God, ta'e e haro sapesalu huni haata'inie uri e tola i sulie a God oto to'ohuu. ⁹ Oto urine a God e haata'inie uri nga mei ola e ka'a aela ike aana a Jisas, na a Jisas e si ne'ie tala hunie maurihe aana mwala ko tola i sulie. ¹⁰ Na a God e unu tahanga'inie oto uri kei ne'i Hahu'ana Na'ohai Pris mala a Melkisedek.

Hiiwalaimolinge Ikie Ke Su'uri Urihana Kele Mwela

E Ka'a Sai Peine

¹¹ Mo ola hunge melu to'o aani taane huni unu'i huni'omu i sulie a Jisas e ne'i Hahu'ana Na'ohai Pris uri taa mala a Melkisedek. Ta'e ha'a-uusulilemiu kei deu aasa sulie omu ka'a sai loo ike. ¹² Omu hiiwalaimoli ko tewa oto, na e malisine omu ke ne'i ha'a-uusuli oto. Ta'e e lio mala omu ka'a sai diana aana ue mo ha'a-uusulinge nge omu hola'i rongoi ke'u i sulie a Kraes. ?E ue ka'u e urine? Omu urihana mola mo mwela nge kire ko sususu ue, na omu ka'a malisine ue ngaulana mo ngeulaa ma'uta'a.

---

† **5:6** 5:6 Leesie ka'u laladonga i sulie Melkisedek aana Jenesis 14:17-20, na aana Hibru 7:1-28. Maholo a God e unue uri a Kraes e ne'ie pris mala a Melkisedek, nge ko haata'inie uri ingeie pris e tohungēi diana na e tohungēi aaopa mwaanie mo pris mo Jiu wai na'o ngeena.

¹³ Sulie iini nge ko sususu ue, ingeie kele wee-wee ue ni ngeena, na aena leune e ka'a sai ha'a-oodohie tolahana aana e ka'a lio saie ike nga taa e diana na nga taa e aaela. ¹⁴ Ta'e iini nge e lio saie mo ha'a-uusulinge kokoro a Kraes, e urihana oto iini ko ngeu-ngeue oto mo ngeulaa ma'uta'a, aana iini urine helelana e diana na e lio saie oto diananga na aelanga.

6

¹ Aena urinena, kie ke lae tara'asi ke'u i sulie mo saenanaunge ni rato. Mwaanie kie ere-ere tarau mola aana mo ha'a-uusulinge kie hola'i rongo'i i sulie a Kraes ta'e kie ke haitalea lo'u mo saenanaunge kokoro i sulie. Kie ke su'uri ere-ere tarau mola aana mo na'ohai ha'a-uusulinge kie aehota aani oto i na'o mala oonisaenga mwaanie tala takoie maenga, na ha'a-uusulinge i sulie hiiwalaimolinge aana a God. ² Na kie ke su'uri ere-ere tarau mola aana mo ha'a-uusulinge i sulie loto-maa'inge, na aarenga'inge talana mwala pe'ie helenga i pweude aani ninime, na tahela'inge mwaanie maenga, na leinge huu. Aana ahutana mo ne'isaenga ngeena, mo wala mola aana aehotalana ha'a-uusulinge i sulie a Kraes. ³ Ta'e mala uri a God ko toli'aasie hunikie, nge kie ke lae tara'asi huni toolea mo saenanaunge kokoro lo'u i sulie a Kraes.

⁴⁻⁶ Iau, kie ke lae-lae pe'ie mo ha'a-uusulinge diana, aena aana ko ha'ike, na kei aaela oto liutaa hunikie. Aana mo iini nge kire lio saie ka'u raa-raa a Kraes, ta'e kire aatopuri mola aana, mo iini urine e tohungei aasa oto hiito'o

hunie uri kire kei eeli'u lo'u mei takoie a God. Hola'ina'o kire manata'inie ka'u niinge a God i lalo aana mauriha'ada, aana a Li'oa Maa'i e pe'ire ka'u. Na kire lio saie ka'u taane oto uri walana a God e diana oto liutaa, na kire mami aahongana no'one nanamanga nge e paine haahie walumalau haalu. Mo iini nge kire manata'inie walu ola diana ngeena, oto kire ko si du'e aaliho'i lo'u mwaanie a Kraes, e sa'a tohungai mwada'usire ike oto oo'oo hunie kire ke aali'u lo'u takoie oonisaenga. Nga taa kire asuie ngeena e urihana mola uri kire ko he'i repu taalengasie lo'u mola a Kraes i lengine po'u-po'u, na kire ko ha'amasaa i maana mwala.

⁷ Oto ne ke ha'amalaa aana mei mwakano nge nemo ko nemosie tarau. Mei mwakano ngeena ko inu diana aana nemo, oto mo ngeulaa ko eehu diana huni pe'ie mwane e to'o aana mwakano ngeena. Urine lo'u aana iinoni nge ko inu diana aana walana a God hunie saena ke honu aana, nge helelana kei diana oto tarau, na a God kei ha'adiana'aa iinoni ngeena. ⁸ Ta'e mala uri walo kau-keu mola hali'ite ko aango i lengine mei mwakano ngeena, nge e haata'inie oto uri mei mwakano ngeena e aaela mola, na mwane e to'o aana mwakano ngeena ke si uunu aasie mola hohola ngeena aana dunge. Urine lo'u aana iinoni nge a ka'a tola i sulie ike walana God, nge a God kei leie, na kei aasie i laona dunge nge ko weru oto huu.

⁹ Maeni eesiku maa'i, ma'alana uri melu ko ere hiito'o huni'omu urine, ta'e melu sai diana aana taane mola uri omu ko lulu i sulie ue tala takoie maurihe ngeena. ¹⁰ Aana leinge a God

e oodo oto ta'ingelu na e ka'a sai pulongosie ike asunge i'omu na manata-diananga nge omu haata'inie hunie mwala i tehula'ana a Kraes. E lio saie mola uri omu pe'i-pe'i diana aana mo iinoni ingeie, na uri omu ko lae-lae ue aana pe'inge huni'omu heiliu. ¹¹ Aahu'i ne'isaenga ineu oto mola uri nga ta'a-ta'a iini eemiu ke su'uri oore aani ii'onga susule'i i lalo aana hiiwalaimolinge i'omu, lai hule aana omu kei leesie nga taa omu ko maa'oohi susuto'o hunie kei oa huni'omu. ¹² Mwaanie omu lalawa ni esu, ta'e saeku uri omu ke uusulie mo iini kire hiiwalaimoli aana a God oto wau i na'o, aana kire ii'o pe'i maa'oohinge susuto'o oto mola, nge kire si helesie nga taa nge a God e haiholota'i huni niie hunire.

Haiholota'inge A God Kei Oa To'ohuu Taane

¹³ Maholo a God e haiholota'i hunie a Ebrahim, e tohe huni esuie nga taa e haiholota'inie. Ta'e i sulie nga ta'a-ta'a iini e ka'a paine ike lo'u liutaa aana maraana, oto e tohe takoie satana lo'u mola maraana. ¹⁴ E te'uri, *No ko heiholota'inie huni'o uri ne kei ha'adiana'a'o na ne kei ha'ahunge'aa komu nge kei aehotaa aamu.* *Jenesis 22:17* ¹⁵ A Ebrahim e mwa'e-mwa'e huni maa'oohi susuto'o mola, na lae-lae e si leesie nga taa nge a God e haiholota'inie hunie.

¹⁶ Maholo nga iini ko esuie nga haiholota'inge, nge ko tohe takoie satana nga iini e paine lo'u liutaa aana, na i leune ma'alana nga ha'a-erenga, ta'e kei mango oto, aana iini e paine liutaa ngeena kei leie haahie, mala uri e ka'a dau i sulie walana. ¹⁷ Oto maholo a God e

haiholota'i ngeena, e sare haata'i diana aana hunie mo iini nge kire kei hele aana nga taa e haiholota'inie ngeena uri e sa'a roro'a ni oolisia ike lo'u saena. Aena urine nge e sare tohe lo'u aana haiholota'inge ngeena. ¹⁸ Oto kie to'o aana e ro mei wala nge kire sa'a roro'a hai-oolisi ike lo'u, aana a God e sa'a eero ike aani heiholota'inge, na e sa'a eero ike no'one aani tohenga. Oto ikie mo iini nge kie tahi oto takoie a God hunie ke ha'a-uurikie, a God ko ere ha'asusue saeka, na urine kie sai hele ma'uta'a aana maa'oohinge susuto'o hunie haiholota'inge a God eena. ¹⁹ Aana haiholota'inge a God ngeena domana oto uri nga hunata ma'uta'a hunie mauriha'aka ni ngeena. Na hunata ngeena e ka'a sai ada lo'u, aana a Jisas ni ngeena, na ingeie oto ta'au aana tohungana leu maa'i i saana God. ²⁰ Na e hola'i lae oto ta'au i na'oka hunie uri ikie kie ke lae no'one ta'au. Aana a Jisas oto Hahu'ana Na'ohai Pris oto mala a Melkisedek, na kei ii'o huu oto urine hunie ke ai'eitanaie a God talaka.

7

A Na'ohai Pris Melkisedek E Paine Lo'u Liutaa Aana Ebrahim

¹⁻³ A Melkisedek ienini ingeie inemauri aana huilume i Salem oto i na'o, na e ne'i pris no'one a God, iini e paine liutaa. Lo'onga'inge aana satana Melkisedek e uuri, "Inemauri aani oodota'inge," na kire haara'inie no'one uuri, "Inemauri aani henuelamanga," aena aana lo'onga'inge aana Salem ni ngeena. Kie ka'a saie ike uri a tei ni aamana na nikana Melkisedek, na uri kira tei mo weuwana oto i na'o. Na kie ka'a saie ike uri

maholo uri taa ni e hute, na maholo uri taa e mae. Aena urinena ingeie e urihana Kalena God nge e ii'o huu oto mola mala nga pris.

Aamasito'o ka'u aana maholo a Ebrahim e lae-lae aana oohotaa oto i na'o honosie e hai inemauro pe'ie mo ramo ikire. Oto a Ebrahim e horo'ie mo maelonga ingeie ngeena, na maholo ko eeliho'i oto mai mwaanie oohotaa, a Melkisedek e oodoie i sulie tala na e ha'adiana'aa. Na a Ebrahim e niie tangahulu'ana nga mei ola aana walu ola e toole'i mwaanie oohotaa nana.

⁴ Oto omu ke to'omaie ka'u uri a Melkisedek e paine uri taa, aana ma'alana tohungai aamaka a Ebrahim, na e saro niie tangahulu'ana nga mei ola aana walu ola e lau'i aana oohotaa nana.

⁵ Kolu meni saie oto uri ahutana mo pris ikie mo Jiu, kire mani uure mai mwaanie komu a Livae, na ha'atolanga a Mosis e unue hunire uri kire ke toolea tangahulu'ana nga mei ola mwaanie mwala ikire maraada mo Jiu nge kire mani uure no'one aana komu a Ebrahim. ⁶ Ta'e ma'alana a Melkisedek ngeena e ka'a uure ike mwaanie komu a Livae, ta'e e toolea tangahulu'ana mola mwaanie a Ebrahim, na leune e haata'inie uri ingeie mwane paine liutaa. Na lo'u, ma'alana kie ko ha'ama'u aana Ebrahim aana haiholota'inge a God e lae oto hunie, ta'e a Melkisedek e paine lo'u liutaa aana a Ebrahim. Aana a Melkisedek ni e ha'adiana'aa a Ebrahim, ⁷ na kie mani saie oto uri nga iinoni nge ko ha'adiana'aa ngaeta iinoni, ingeie ni e paine lo'u liutaa aana iini ko hele aana ha'adiana'anga ngeena.

⁸ Oto aapa hatarie mo pris nge kire sai toolea tangahulu'ana nga mei ola mwaanie mwala

ngeena, ikire mwala kire sai mae mola ni ngeena. Ta'e a Melkisedek iini nge e toolea tangahulu'ana mwaanie a Ebrahim, mo Uusu-uusu Maa'i e unue uri ingeie e mauri mola. ⁹ Oto a Melkisedek e tohungai peine liutaa, hule aana kie sai unue mola uri maholo nge a Ebrahim e niie mo ola ngeena hunie a Melkisedek, nge e uri-hana a Livae na ahutana mo pris nge kire hute aana komu ingeie kire mani niie mo olana hunie a Melkisedek. ¹⁰ Kie sai ere urine aena aana maholo nge a Ebrahim e niie tangahulu'ana hunie a Melkisedek, mei epu a Livae e uure taane oto aana Ebrahim a weuwana.

Mo Pris Aana Komu A Livae E Ka'a

Ado Ike, Oto A God E Ha'a-uuresie

Lo'u Ngaeta Taungei Pris Aaopa

¹¹ Ma'alana mo Ha'atolanga a Mosis e unue uri mo pris ke uure mola aana komu a Livae, ta'e mo pris ngeena kire sa'a roro'a ni da ike nga iini ke oodo ta'ingelu na nga mei ola e ka'a aela ike aana. Oto kie tohungai saeto'o aana nga taungei pris aaopa mala a Melkisedek, ka'a ike mala mo iini kire uure aana eetana nga na'ohai pris a Eron aana komu a Livae ngeena. ¹² Na maholo a God e oolisie tolahana lio-hiliselana mo pris, nge e oolisie oto no'one Ha'atolanga eena. ¹³ Na Aalaha ikie nge no ko ere-ere hoorana ienini e uure mola mai mwaanie komu aaopa, na uure oto i na'o na nga ta'a-ta'a iini aana komu ingeie e ka'a asu ike mala nga pris i saana ora ni uunu-uunu a God. ¹⁴ Aana kie mani saie oto uri a Jisas e uure mai mwaanie komu a Jiuda, na maholo a Mosis e ere

i sulie mo pris, e ka'a unue ike nga mei ola i sulie komu a Jiuda ngeena.

¹⁵ Oto maholo ie e mwada'u oto huni leesie uri a God e oolisie oto tala huni lae mai takoie, aena aana ngaeta taungei pris lo'u mala a Melkisedek e hule oto mai. ¹⁶ Na e ka'a ne'i pris ike i sulie mo Ha'atolanga wai na'o nge ko ere mola i sulie komu uri taa e uure aana, ta'e e lae mai ne'i pris aana nanamanga aana maurihe nge e ka'a to'o ha'amangolana oto oo'oo. ¹⁷ Aana mo Uusu-uusu Maa'i e unue uuri, *O kei ne'ie pris oto huu, mala a Melkisedek.*

Sam 110:4 ¹⁸ A God e ta'aasie oto ha'atolanga lalahu'e, aena aana ha'atolanga ngeena e ka'a to'o aana ike nga nanamanga na e ka'a sai esuie ike nga mei ola huni pe'ie mwala. ¹⁹ E asuie leune aana Ha'atolanga a Mosis e ka'a sai ha'a-oodohie ike nga iini. Ta'e oto ie, a God e tahanie hunikie tala nge kie sai noruto'o aana. Na tala ngeena e diana lo'u liutaa aana Ha'atolanga a Mosis aana e sai toolekie mai kara'inie a God.

²⁰ Na ngaeta leu lo'u, a God e unu tahanga'inie oto tala diana ngeena aani tohenga. Maholo mo mwane aana komu a Livae kire hola'i lae mai ne'i pris, a God e ka'a unu tahanga'inie ike nga mei tohenga paine urine. ²¹ Ta'e maholo a Jisas e lae mai ne'i pris, a God e unu tahanga'inie mei tohenga oto paine hunie, mala mo Uusu-uusu Maa'i e unue uuri, *A Aalaha e haiholota'i aani tohenga uuri, "O kei ne'i pris oto huu," na e sa'a he'i oolisie lo'u lo'onga'inge ingeie.* *Sam 110:4*

²² Oto aena aana tohenga ngeena mone, nge a Jisas oto e si ha'a-oaie mei heiholota'inge haalu

a God ngeena uri e diana lo'u liutaa aana iini lalahu'e.

²³ Ngaeta leu lo'u e aaopa i matolana haiholota'inge lalahu'e na haiholota'inge haalu ienini, aana waite mo pris kire hunge taane, aana kire ko meni mae mola na e aasa hunie nga iini aada ke asu tara'asi oto mala nga pris.

²⁴ Ta'e a Jisas mone ingeie e ii'o huu oto, nge e helesie oto tolahai pris nge nga iini e sa'a oolisie ike lo'u. ²⁵ Aena urinena, nge e to'o aana tohungai nanamanga huni ha'a-uuri ta'ingelu hunie ahutaka mo iini nge kie ko lae mai saana a God, aena aana kie hiiwalaimoli aana. Na aena aana a Jisas mone e ii'o huu, oto e ka'a mou-mou ike aani aarenga'inge talaka.

²⁶ Oto a Jisas ingeie oto Hahu'ana Na'ohai Pris e sai pe'ikie. Ingeie oto e maa'i, na e ka'a ooraha'aala ike, na oopalana e lae oto mwaanie mwala e ooraha'aa, na a God e tohungai ha'apaina'aa oto liutaa aana e tahela'inie oto ta'au i Lengi. ²⁷ Na ingeie e ka'a urihana ike ngaeta mo na'ohai pris nge kire ko uunu ola mola i suli hei dinge. Kire ko hola'i uunu ola ka'u honotana mo ooraha'aanga ikire maraada, nge kire ko si he'i uunu ola lo'u honotana mo ooraha'aanga ahutana mwala. Ta'e a Jisas e niie maraana aani uunu-olanga mola hauta'ai huni tapa mousie ooraha'aanga ahutana mwala aana ta'ena nga maholo. ²⁸ Mwala nge lio hilisilada e lae huni ne'i na'ohai pris i suli mo Ha'atolanga a Mosis, ikire mwala mamaela'a mola. Ta'e aana mei wala ni tohenga aana haiholota'inge haalu nge e si lae mai purine mo Ha'atolanga a Mosis

ngeena, a God e lio hilisie oto Kalena hunie ke ne'ie oto Hahu'ana Na'ohai Pris nge ke ii'o huu.

8

A Jisas Oto Hahu'ana

Na'ohai Pris Ikie

¹ Tohungēi lo'onga'inge aana nga taa melu ko unu-unue huni'omu e uuri. Kie to'o aana oto Hahu'ana Na'ohai Pris nge ko ii'o aana ii'o-ii'oha nanama i pwalo-pwalo aana naunekume ni menikulu'anga a God ta'au i Lengi. ² Ingeie ko esu mala Hahu'ana Na'ohai Pris i laona tohungēi leu maa'i ngeena, i laona tohungēi nume maa'i ta'au i Lengi nge nga iinoni e ka'a asuie ike, ta'e a God nge e asuie.

³ Ahutana mo na'ohai pris lio hilisilada e lae hunie kire ke mani niie mo uuraa'inge na uunu-olanga i saana God. Oto e malisine uri Hahu'ana Na'ohai Pris ikie ngeena ke to'o aana no'one nga mo ola huni nii'i. ⁴ Mala uri Hahu'ana Na'ohai Pris ikie ngeena ke ii'o mai aano i leu, ha'alaa e ka'a ne'i pris ike lo'u, aena aana kie to'o aana oto mo pris hunge pe'ikie huni niie mo uuraa'inge hunie a God i sulie mo Ha'atolanga a Mosis.

⁵ Asunge ikire mala mo pris ngeena ola domana mola nunune nga taa e to'ohuu oto ta'au i Lengi ni ngeena. Na kie saie oto leune, aena aana maholo a God e unue uri a Mosis ke asuie nume maa'i susulu, nge e ha'apasulie oto uuri, *O ke ari'apasie oto uri o ke asuie walu ola ke tohungēi sada oto mala nga taa nou haata'inie aamu ta'au i lengine toloi henue.* *Eksodas 25:40* ⁶ Ta'e

asunge aana tolahai pris nge niilana e lae hunie a Jisas ngeena, e paine lo'u liutaa aana taungei esunge nge niilana e lae oto i na'o ngeena. Na lo'u, mei heiholota'inge haalu nge a Jisas e toolea mai mwaanie a God hunie mwala ingeie ngeena, e diana lo'u liutaa aana iini lalahu'e, na kei ii'o huu oto aena aana mo tohenga a God ko ha'ama'uta'aa.

⁷ Mala uri nga mei ola ke su'uri aela aana haiholota'inge lalahu'e ngeena, ha'alaa nga haiholota'inge haalu e ka'a lae ike lo'u mei puri eena. ⁸ Ta'e a God maraana e lio saie uri e ka'a tohungai diana ike, nge e si te'uri, *Ko kara'inie oto maholo hunie ne kei esuie nga haiholota'inge haalu pe'ie mwala ni Israel na pe'ie mwala ni Jiuda.* ⁹ Ta'e e sa'a urihana ike haiholota'inge nge nou esuie pe'ie mo weuwada, maholo nou ha'a-iisitaanga'inire mwaanie i Ijip. Aena aana kire ka'a tola i sulie ike haiholota'inge nge nou esuie pe'ire ngeena, na aena leune nge nou si toli'aasire.

¹⁰ Ta'e haiholota'inge haalu nge ne kei esuie pe'ie mwala ni Israel kei uuri. Aana maholo ko lae maine, ne kei ne'ie mo ha'atolanga ineu i laona manatada, na ne kei uusu'i no'one lo'u i laona saeda. Ineu oto ne kei ne'ie God ikire, na ikire kire kei ne'ie oto mwala ineu. ¹¹ Nga ta'a-ta'a iini aada e sa'a ha'a-uusulie lo'u nga auhenu ingeie, wa nga aasine hunie ke unue uuri, "Saemu ke tahananie a Aalaha." !Ha'ike! Ta'e aana maholona, kire kei meni manata'inieu, uure aana mo iini mwei-mwei lai hule aana mo iini e peine. ¹² Ne kei sae'aasie hunire mo ooraha'aanga ikire, na nou sa'a he'i ne'isae lo'u aana mo deu aaelanga ikire. *Jeremaea 31:31-34*

¹³ Maholo a God e haara'inie mei heiholota'inge ienini uri mei ola haalu, e lo'onga'inie uri mei heiholota'inge nge e asuie hola'ina'o ngeena, e lalahu'e oto. Na ta'ena nga mei ola nge e lalahu'e oto na e ii'o tewa oto urine, kara'inie oto kei eehutata mola.

9

Haiholota'inge Lalahu'e

Mei Ola Ha'awali Mola

¹ Maholo a God e niie eetana nga haiholota'inge ngeena hunie a Mosis, e unu tahanga'inie oto ngaeta mo ha'atolanga huni lulu i suli'i aana maholo ni palonga. Na e unue uri kire ke asuie no'one nga nume ni palo-palo kire sai sulu heiliu aana, ola asuilana ke lae mola aana mo ola ni welumalau na aani ninimei iinoni. ² Oto kire asuie nume maa'i susulu ngeena, na eetana nga duru aana kire haara'inie aana "Duru Maa'i." Na i laona duru maa'i ngeena kire ne'ie nga laite i leune i lengine nga ola talana, na hoorana laite ngeena kire ne'ie nga taetahe, na kire sai ne'ie mo ngeulaa maa'i i lengine taetahe ngeena. ³ Oto ruana nga duru ko ii'o hai purine sala hono-hono paine i leune na kire haara'inie aana "Hahu'ana Leu Maa'i." ⁴ Na i laona duru ngeena kire ne'ie nga ora ni uunu-uunu dango wau-wesu i leune pe'ie kesi nge mo ha'a-ara aana haiholota'inge a God nge aana. Ora na kesi ngeena kire mani pulu kali-kelie sapeni aani kol. Na i laona kesi ngeena kire ne'ie e oolu mei ola. Eetana oto ate'a aani kol nge kele mei ngeulaa kire haara'inie aana

mana ko o'o'o i laona.† Na i laona kesi ngeena no'one apa'a a Eron ingeie i leune, ola nge e pasu ke'u aani apai ei.† Oto lo'u e ro repatai heu nge a God e uusue mo Ha'atolanga i lengini, ikire i laona kesi ngeena no'one. ⁵ Aaruhi aana kesi ngeena oto leu ni ha'amousie mo ooraha'aanga mwala. Na i lengine aaruhi ngeena e ro nunui ola kire aadumi'i mala mo taungei ensel kire haara'inie aana “derupim.” Kire uure i leune huni haata'inie uri leu a God ko o'o'o aana, na mo apa-apani kire mamalusie aaruhi ngeena. Ta'e e ka'a maholo oto ni lado luhesie walu olana ni ienini.

⁶ Oto walu ola urine e ii'o oto aana mo leu talani, nge mo pris ko si lae huni esuie asunge ikire i laona eetana nga duru ngeena suli dinge. ⁷ Ta'e aana ruana nga duru, Na'ohana Mo Na'ohai Pris mola maraana hali'ite e sai lae i laona, na e sai lae mola i laona hauta'ai aana halisi. Na suli maholo ko sili i laona Hahu'ana Leu Maa'i ngeena, nge ko too-toolea apune mo ola mauri pe'ie, aana e sa'a sili ike i laona duru ngeena na e ka'a toolea nga mei epu. Oto ko uuraa'inie talana mo ooraha'aanga ingeie maraana, na talana mo ooraha'aanga nge mwala e dau'i na kire ka'a

---

† **9:4** 9:4a Mei ngeulaa ola mana ngeena mei ngeulaa a God e niie hunie mo Jiu oto i na'o maholo kire walo-walo liu i laona hanuesala hunie e hai aawalai helisi. Leesie Eksodas 16:31-32.

† **9:4** 9:4b Apa'a a Eron e pasu ke'u mala nga tolimaa uri a God e tohungi ilenimwa'e pe'ie a Mosis na a Eron. Leesie Nambas 17:1-11.

sai'i.†

⁸ Oto aana mo oala'inge ngeena, nge a Li'oa Maa'i e haata'i diana aana oto uri tala takoie tohungai leu maa'i a God, e ka'a taha ike hunie ahutana mwala maholo nume maa'i susulu lalahu'e ngeena na taungei uunu-olanga kire asui'i e ii'o mola ue. ⁹ Walu ola ngeena domana mola nga nunui ola huni haata'inie lo'onga'inge aana nga taa ko reu-reu aana maholo ienini. Aana mo uuraa'inge na mo uunu-olanga nge mo pris kire lae pe'i eu'esui'i hunie a God, kire sa'a roro'a ni esuie ike manatana iinoni ko palo-palo ngeena hunie ke rere'a na ke oodota'i. ¹⁰ Aena aana walu ola ngeena mo ola mola po'oi sinaha aana iinoni, mala mo ha'atolanga i sulie ngaunge na inunge na mo taungei ola mala loto-rere'anga. A God e niie mai mo ha'atolanga ngeena hunie kire ke ii'o hule mola aana maholo nge a God kei oolisia ta'ena nga ola hunie ke ii'o lo'u aana tolaha haalu.

A Kraes Maraana Oto Tohungai Uunu-olanga

¹¹ Ta'e a Kraes e hule oto mai, na aana e ne'ie oto Hahu'ana Na'ohai Pris, nge e ha'a-uuresie haiholota'inge haalu nge ko ha'adiana'akie oto ienini. E sili oto i laona tohungana nume maa'i nge e diana lo'u liutaa aana nume maa'i susulu hola'ina'o ngeena, ola asuilana e ka'a lae ike aana ninime iinoni na e ka'a ola ike aana walumalau

---

† **9:7** 9:7 I sulie mo Ha'atolanga a Mosis, mo ooraha'aa mwala kire asui'i na kire sai'i, ikire maraada ni kire ko ha'a-oodohi'i maholo kire oonisiae mwaanie mo ooraha'aa ngeena. Oto kire ko toolea mo ola mauri i saana mo pris hunie mo pris ke uunu ola talana mo ooraha'aa ngeena.

ienini. ¹² A Kraes e lai sili mola hauta'ai i laona tohungana leu maa'i, na e ka'a toolea ike apune nga nanikot wa nga puluke mala uunu-olanga ingeie hunie a God. Ta'e e toolea apune oto maraana, nge e sai ha'a-uurie ta'ena nga iinoni aana ta'ena nga maholo mwaanie mo ooraha'aa ingeie. ¹³ Mo Ha'atolanga a Mosis e unue uri mo iini kire ko deu hu'isie nga mei ola aana Ha'atolanga, nge kire lo'uhanga'a oto na kire ka'a malisine ike uri kire ke palo-paloo a God. Ta'e mo Ha'atolanga e unue no'one lo'u uri mo pris kire sai toolea apune mo nanikot na apune mo puluke mwane, na pwasa'ora aana kalei puluke keni kire uunue, oto kire ko tataa'inie haahie sapena iinoni e lo'uhanga'a ngeena. Leune e sai ha'arere'aa lo'u iinonine, aana ko ta'aasie mo lo'uhanga'a ingeie mwaanie. ¹⁴ !Ta'e apune a Kraes e nanama lo'u liutaa! Aana nanamanga a Li'oa Maa'i nge e ii'o huu oto tarau, a Kraes e niie mauriha'ana maraana hunie a God mala nga uunu-olanga e oodota'i. Na apune ko hoda rere'a aana manataka, hunie kie ke toli'aasie mo tolahai ola aela nge kie sai maesi'i, na hunie kie ke asu nana God Mau-meuri'e. ¹⁵ A Kraes e mae honotana mo ooraha'aanga nge mwala e dau-deu'i aana maholo kire ii'o ue i melutana haiholota'inge hola'ina'o ngeena. Na aana maenga, nge a Kraes e ha'awalaimoli'aa haiholota'inge haalu a God ngeena, uri hunie mwala nge a God e soire oto mai i saana, kire ke helesie nga taa e haiholota'inie hunire. Na mei olana oto maurihe huu ta'au i Lengi.

¹⁶⁻¹⁷ Mala uri nga mwane ko uusue nga mei heiholota'inge huni haata'inie uri kira tei kei to'o

aana to'o-to'olana i purine kei mae, oto mwala nge e haiholota'i hunire urine, kire sa'a toolea ue to'o-to'olana maholo a mwaena ko meu-meuri ue. Aena aana maholo a mwaena ko meu-meuri ue, haiholota'inge ingeie ngeena e sa'a oa ike ue hunire. Ta'e maholo e mae oto, nge ha'alaa mwala ke si to'o aana to'o-to'olana i sulie haiholota'inge ingeie ngeena.

¹⁸ Na e urine lo'u aana eetana nga haiholota'inge a God ngeena, aana nga mei ola ko mae ha'alaa, ke si oa oto hunie mwala. Aena urine nge kire horo maesie mo ola mauri na kire lingisie mo epu eeni hailiu oto waite aana maholo kire ha'a-uuresie eetana nga haiholota'inge a God ngeena. ¹⁹ Aana hola'ina'o, a Mosis e unu haada'i aana ahutana mo wala i laona mo Ha'atolanga hunie ahutana mwala. Oto e toolea apune nanikot na kalei puluke na e aaropwaie pe'ie wai. Na e toolea lo'u pwalui ei aana ai hisop na mei sala nonoro'a kire asuie aana iihui sipu, nge e si ha'amedo'i aana mei epu ngeena, na ko si tataa'inie haahie uusu-uusu hio-hio aana mo Ha'atolanga, na lo'u haahie ahutana mwala. ²⁰ Na ko te'uri, *Mei epu ienini, ola huni ha'a-uuresie haiholota'inge nge a God e asuie pe'i'omu na e unue hunie omu ke lulu i sulie.*

Eksodas 24:8 ²¹ E urine lo'u, a Mosis ko tataa'inie no'one mei epu ngeena haahie nume maa'i susulu na oto ahutana walu ola kire au'esuie uunu-olanga aani i laona nume ngeena. ²² Na mo Ha'atolanga e kara'i unue uri ahutana oto walu ola tataa'inilana mei epu ngeena ke mani lae oto haahi'i huni hoda rere'a aani i maana God. Aana mala uri nga mei epu e

ka'a aahe oto, nge a God e sa'a sae'aasie oto mo ooraha'aanga mwala eena.

²³ Oto aena leune mone, e malisine oto ha'amaa'ilana walu ola ngeena ke lae aana apune mo ola mauri nge uunu-olanga e lae aani. Ta'e walu ola nge erenga e si lae i suli'i ngeena, ola domana mola nunune mo tohungēi ola ta'au i Lengi. Oto mo tohungēi ola ta'au i Lengi, ha'amaa'ilana e lae aana uunu-olanga nge e tohungēi diana lo'u liutaa. Na apune a Kraes ni otona. ²⁴⁻²⁵ Aana a Kraes e hahu'ei lai sili oto ta'au i Lengi pe'ie apune maraana mala tohungēi uunu-olanga e diana liutaa ngeena, na e ii'o oto i saana God huni pe'ikie aana maholo ienini. A Kraes e ka'a lae ike i sili i laona leu maa'i nge ninime iinoni mola e asuie, aana leune nunune mola tohungana leu maa'i ta'au i Lengi. Na e ka'a sili ike ta'au i Lengi aana mo maholo hunge huni ooni aana niilana mauriha'ana mala nga uunu-olanga i saana a God. !Ha'ike! Ta'e a Kraes e asuie tohungēi uunu-olanga ngeena mola hauta'ai, na e ka'a asuie ike mala Na'ohana Mo Na'ohai Pris ko eu'esuie i suli helisi, aana e sai lae sili i laona Hahu'ana Leu Maa'i huni uuraa-uuraa'inie apune mo ola mauri nge uunu-olanga e lae aani ngeena. ²⁶ Mala uri a Kraes ke lae pe'i deu urine suli maholo, ha'alaa a Kraes ko talei sasapesalu mola hunge-hunga'a uure oto aana maholo a God e ha'aholaa walumalau, lae mai hule si'iri. !Ta'e ha'ike! E lae mai hule aaka mo iinoni hauta'ai mola aana mo dinge ooreta ienini huni ha'amangoa ooraha'aa aana e niie mauriha'ana mala nga uunu-olanga i saana God. ²⁷ Aana iinoni ko mae mola hauta'ai, na

mai puri a God kei leie. ²⁸ Na urine no'one, a Kraes e toli'aasie mauriha'ana mola hauta'ai hunie ke mae mala nga uunu-olanga aana ko helesie ha'alethinge haahie mo ooraha'aa mo iinoni hunge. Na a Kraes kei he'i ruana lae lo'u mei, ta'e aana maholo nge ko lae mai ngeena, e sa'a lae ike mai huni mae honotana mo ooraha'aa ikie lo'u. !Ha'ike! Ta'e kei lae mai huni toolea mai maurihe huu nana mwala kire ko maa'oohie.

10

Uunu-olanga A Kraes

E Lae Hauta'ai Mola

¹ Mo Ha'atolanga a Mosis ngeena nunune mola mo ola diana ko lae-lae ue mai. Nunui ola ngeena nga mei tohungēi ola to'ohuu ha'ike, aana e ka'a sai ha'a-oodohie ike mwala nge kire ko lae-lae mai pe'ie ta'a-ta'a taungei uunu-olanga nge kire ko ooni aana uuraa'inge i saana God i suli helisi. ² Mala uri taungei uunu-olanga ngeena ke to'o aana nga nanamanga to'ohuu huni ha'arere'aa mwala mwaanie ooraha'aa, ha'alaa kire sa'a roro'a ni esuie lo'u nga mei uunu-olanga urine, aena aana kire kei ii'o rere'a tara'asi oto na manatada kei taha oto mwaanie nga mei ooraha'aa. ³ Ta'e e ka'a urine ike, na i suli helisi mo uunu-olanga kire ko eu'esui'i ngeena ko si lae pe'i ha'a-aamasito'oa mola mwala aana mo ooraha'aa ikire. ⁴ Aena aana e tohungēi aasa hunie uri apune puluke wa nanikot kei ta'aasie mo ooraha'aanga ngeena.

⁵ Aena urine ka'u, maholo a Kraes e lae mai laona walumalau, e unue hunie a God uuri,

O ka'a saeto'o aana ike uri kire ke asuie nga mo uunu-olanga i seemu wa kire ke niie mo uuraa'inge huni'o, ta'e o niie oto mei sape nakue hunie ne ke tola i sulie urine. ⁶ O ka'a ilenimwa'e ike haahie mo uunu-olanga kire uunu he'ileku eeni i seemu, wa nga mo uuraa'inge lo'u kire ko nii'i huni'o huni ta'aasie mo roro'anga ikire aana kire ooraha'aa. ⁷ Oto nou te'uri huni'o, "Ineu oto ie, God ineu. Nou ii'o aakau mola huni esuie nga taa o saeto'o aana ne ke asuie, oto mala uusulana e lae i sulie i laona Uusu-uusu Maa'i." Sam 40:6-8

⁸ Mo Ha'atolanga a Mosis e unue uri mwala ke asuie mo uunu-olanga na mo uuraa'inge aena aana kire ooraha'aala. ?Oto e ue ka'u a Kraes e unue hunie a God uuri? "O ka'a saeto'o aana ike uri kire ke asuie nga mo uunu-olanga i seemu wa kire ke niie mo uuraa'inge huni'o. Na o ka'a ilenimwa'e ike haahie mo uunu-olanga kire uunu he'ileku eeni i seemu, wa nga mo uuraa'inge lo'u kire ko nii'i huni'o huni ta'aasie mo roro'anga ikire aana kire ooraha'aa." ⁹ E ere urine aana ko ta'aasie haiholota'inge aana uunu-olanga lalahu'e, na ko oolisie oto aana haiholota'inge haalu. Aena urine e he'i te'uri lo'u mei puri, "Ineu oto ie, God ineu. Nou ii'o aakau mola huni esuie nga taa o saeto'o aana ne ke asuie." ¹⁰ Oto a Jisas Kraes e asuie nga taa a God e saeto'o aana hunie ke asuie, nge e toli'aasie sapena maraana hunie ke mae mala nga uunu-olanga mola hauta'ai. Na aena urinena nge e si da kie ne'i iinoni oodota'i i maana God.

¹¹ I sulie haiholota'inge lalahu'e ngeena, mo pris kire talei eu'esuie mola asunge ikire ngeena

i suli dinge, na kire talei eu'esuie mola mo uunu-olanga nge kire mani sada mola na nga ta'a-ta'a iini eeni e ka'a sai ta'aasie ike ooraha'aa. ¹² Ta'e a Kraes e asuie mola ta'a-ta'a uunu-olanga, na uunu-olanga ingeie ngeena e to'o aana nanamanga huni ta'aasie mo ooraha'aa oto tara'asi. Oto e asu mangoa uunu-olanga ngeena, *e si lai ii'o aana na'ohai ii'o-ii'oha i pwalo-pwalona God.*

Sam 110:1 ¹³ Na e ii'o i leune oto huni maa'oohie maholo a God kei *kama haahie mo maelonga ingeie i aano hunie ke uuri puli-pulisire.* *Sam 110:1* ¹⁴ Na aana ta'a-ta'a uunu-olanga ngeena, e si ha'a-oodohie oto huu mo iini nge a God ko ha'amaa'ire.

¹⁵ Na Li'oa Maa'i e haata'i diana aana oto aaka uri walu ola ngeena kire to'ohuu, aana Uusu-uusu Maa'i e haata'inie uri a Aalaha e te'uri, ¹⁶ *Ta'e haiholota'inge haalu nge ne kei esuie pe'ie mwala ni Israel kei uuri. Aana maholo ko lae maine, ne kei ne'ie mo ha'atolanga ineu i laona manatada, na ne kei uusu'i no'one lo'u i saeda.* *Jeremaea 31:33* ¹⁷ Na e he'i unue lo'u uuri, *Nou sa'a he'i lo'onga'inie lo'u mo ooraha'aanga ikire na mo tata'alanga ikire.* *Jeremaea*

31:34 ¹⁸ Na maholo a God ko sae'aasie oto mo ooraha'aa mango, e ka'a malisine ike lo'u nga iini ke asuie nga uunu-olanga huni ha'amangoa mo ooraha'aanga ngeena.

O Ke Hele Susule'i

Aana Haiholota'inge A God

¹⁹ Aena urine, maeni eesiku maa'i, i sylie apune a Kraes e aahe oto i tehula'aka, kie to'o aana oto nanamanga huni lai sili i laona

tohungei leu maa'i ngeena. ²⁰ Aana kie to'o aana oto tala haalu takoie Hahu'ana Leu Maa'i. Tala haalu takoie maurihe huu ngeena, a Jisas e tahananie oto aana maelana i lengine po'u-po'u, aana e hakasie mei sala paine nge kire honoa ka'u Hahu'ana Leu Maa'i aana. ²¹⁻²² Oto mwaanie kie ma'u-me'u, ta'e kie ke lae mai saana God pe'ie mei sae manola na aani hiiwalaimolinge to'ohuu, na aana a Jisas oto Hahu'ana Na'ohai Pris ko lio i sulie uluhe aana nume a God, na kie saie oto uri apune e hoda rere'a oto aana manataka, mala mei wei manola e sai hoda rere'a aana sapeka.

²³ Kie ke lae pe'i hele ma'uta'a aana maa'oohinge susuto'o hunie walu ola nge kie ko unue uri a God e haiholota'ini'i hunikie, aena aana kie sai noruto'o aana God, iini e haiholota'inie walu olana. ²⁴ Kie ke lae pe'i lo'o-lo'onga'i i sulie nga mo tala uri taa kie sai ha'a-a'aila'aa ne'isaenga ikie hailiu eeni hunie kie ke mani haata'inie oto manata-diananga aani esunge diana. ²⁵ Nga mo iini kire lalawasie oto lokonga tararuru hunie palonga, ta'e kie ke su'uri lalawa urine, na kie ke pe'ikie hailiu huni uure ma'uta'a lo'u, aena aana hai dinge a Aalaha ko kara'ini oto mai.

²⁶ Kie manata'inie ka'u oto walaimolinge aana Kraes, ta'e mala uri kie kei lae pe'i esuie lo'u mola walu ola aaela i purine kie saie leune urine, nge nga uunu-olanga huni ta'aasie mo ooraha'aa urine ha'ike lo'u. ²⁷ Mala uri ko urine, nge kie kei maa'oohi ni me'unge oto mola hunie ha'amotaahilaka kei lae aana *dunge paine nge kei weru suuhe'inie mo maelonga a God.* *Aesaea*

26:11 ²⁸ Mala nga iini e haitohea mo Ha'atolanga a Mosis, na nga ro iinoni wa e oolu ko unu tahanga'inie nga taa e dau aaelasie, nge mo mwane lei-lei sa'a aamasie ike, ta'e kire kei horo maesie oto. ²⁹ ?Aana e aela urine hunie iini ko mwaka mola aana Ha'atolanga a Mosis, ha'alaa nga taa nge kei reu aana nga iini nge ko mwaka aana Kalena God? !Mei ha'aloinge oto paine lo'u liutaa kei hite aana iinoni urine! Kire ko ere aaelasie a Kraes, iini nge ko ha'awalaimoli'aa haiholota'inge a God, na e ha'amaa'ie oto iinoni ngeena hunie ke ne'i iinoni maa'i a God. Ta'e iinoni ngeena mola e lo'onga'inie uri apune a Kraes mei ola mwaakule mola, na ko ere aaelasie no'one a Li'oa Maa'i, iini nge e haata'inie hahu'ana manata-diananga a God hunikie. ³⁰ Oto iinoni urine ke lio talana aana kie mani saie oto uri a God ni e unue uuri, *Leu oto i sapeku hunie su'u-olanga. Ineu ni ne ke si oolisie mo aaelanga mwala ko eu'esui'i.* *Diutronomi 32:35* Na e unue lo'u uri, *Ineu a Aalaha ni ne kei leie mwala ineu.* *Diutronomi 32:35*

³¹ Oto kie ke lio talaka aana mei ola e tohungēi aela oto liutaa mala uri a God Mau-meuri'e kei saewasulie nga iinoni.

³² Omu ke lo'o-lo'onga'inie mo ola e rau-reu eemiu i na'o aana maholo omu aehota hiiwalaimoli aana Tataroha Diana. Aana maholona, ma'alana omu ke sapesalu hiito'o aana nga mo ola hunge, ta'e omu sai lae pe'i uure ma'uta'a mola. ³³ Ngaeta mo maholo, mwala ko ere aelasi'omu na kire ko teunge'ini'omu i maana mwala hunge. Na aana ngaeta mo maholo omu pe'i-pe'ie no'one mo iini nge mwala

ko waelire urine ma'alana mwala kire ko he'i waeli'omu lo'u haahie pe'inge omu niie ngeena.

³⁴ Omu sapesalu tararuru pe'ie ngaeta mo iini eemi kire ii'o i nume ni ho'o. Na maholo mwala e too-toolea to'o-to'olamiu, omu ilenimwa'e mola i sulie omu saie oto uri omu to'o aana taane mo ola diana lo'u liutaa na kire sai ii'o huu.

³⁵ Oto mwaanie omu toli'aasie lo'u mei hiiwalaimolinge ma'uta'a i'omu ngeena, aana a God e sai waaie mwala nge kire hele ma'uta'a aana hiiwalaimolinge ikire. ³⁶ Omu ke uure ma'uta'a, hunie omu ke asuie nga taa a God e saeto'o aana, na urine omu kei hele aana nga taa e haiholota'inie huni'omu. ³⁷ Aana mo Uusu-uusu Maa'i e unue uuri, *A God e dau aakau huni lae mai ngeena, e sa'a tewa na ko lae oto mai. E sa'a ha'ahiru ike lo'u.* ³⁸ Na iinoni e oodota'i i maana God i tehula'ana hiiwalaimolinge, nge ha'alaa kei meuri huu. *Ta'e mala uri ko du'e aaliho'i mwaanie, nge a God e sa'a ilenimwa'e ike haahie.*

Habakuk 2:3-4

³⁹ Ta'e nou saie uri ikie, kie ka'a urihana ike mo iini nge ha'amotaahilada kei lae aana kire du'e aaliho'i mwaanie hiiwalaimolinge. !Ha'ike! Ikie mwala kie hiiwalaimoli tara'asi oto, lae hule aana kie kei helesie maurihe huu.

11

Mala Hiiwalaimolinge Ha'ike,

Nga Iini E Sa'a Asuie Ike A God

Ke Ilenimwa'e Haahie

¹ ?Oto nga taa ni hiiwalaimolinge? Hiiwalaimolinge oto noruto'onga uri nga taa kie ko maa'oohi susuto'o hunie kei oa to'ohuu hunikie,

na ni saie uri mo ola e to'ohuu taane ma'alana uri kie ka'a leesi'i ue. ² Mo weuwaka oto i na'o kire hiiwalaimoli aana God, na aena leune mone a God e ilenimwa'e haahire.

³ Aani hiiwalaimolinge mone, kie saie uri a God e ha'aholaa walumalau ienini aana walana mola maraana, aana e asuie mo ola kie ko lee-leesi'i mwaanie nga taa kie ka'a sai leesie ike.

⁴ Aani hiiwalaimolinge mone, nge a Ebol e toolea mai nga uunu-olanga diana lo'u liutaa aana uuraa'inge aasine, a Kein. Na aana a Ebol e hiiwalaimoli, nge a God e unue uri ingeie nga iinoni oodota'i, na a God e si ilenimwa'e haahie uunu-olanga ingeie. Oto ma'alana uri a Ebol e mae taane oto waite, ta'e si'iri laladonga i sulie ko ha'ananaukie ue i sulie hiiwalaimolinge ingeie.

⁵ Aani hiiwalaimolinge mone, nge a Inok to-lalana e lae ta'au i Lengi mwaanie uri e mae. Nga iinoni ka'a lio oodoie ike lo'u aana a God e toolea oto ta'au. Na maholo a God e ka'a toolea ike ue ta'au, mo Uusu-uusu Maa'i e unue oto uri a Inok e ha'asaediana'aa God. ⁶ Nga ta'a-ta'a iinoni e sa'a roro'a da ike uri a God ke ilenimwa'e haahie, na uri e ka'a hiiwalaimoli. Aana nga iini ko sare lae mai saana God, ke hiiwalaimoli oto aana uri a God e ii'o taane oto, na ke hiiwalaimoli oto aana uri a God e sai waaie mwala nge kire ko eri'apasie uri kire ke lae mai saana.

⁷ Aani hiiwalaimolinge mone, nge a Noa e tola i sulie a God maholo a God e ha'apasulie aana mo ola nge nga iini e ka'a leesi'i ue. Oto e asuie paineha'ana haka huni ha'a-uurie mo uluhe iinoni ingeie. Na aana e hiiwalaimoli aana God urine, nge e ne'i iinoni oodota'i i maana

God, na e si haata'inie uri mwala aana pongine kire tohungēi aeala liutaa, na e malisine oto a God ke ha'amotaahire.

⁸ Aani hiiwalaimolinge mone, nge a Ebrahim e tola i sulie a God maholo e soie. A Ebrahim e toli'aasie hanue ingeie huni lae aana ngaeta hanue nge a God kei niie hunie. E lae mola, ma'alana uri e ka'a saie uri leu nge ko lae takoie.

⁹ E hiiwalaimoli aana God, ka'u e lai ii'o mala nga awataa aana leu nge a God e haiholota'i huni niie hunie. Na aana ko ii'o mola mala nga awataa, nge e lai ii'o mola aana nume susulu, na kalena a Aesak pe'ie weuwana a Jakob, kirerue mani ii'o no'one mola aana nume susulu mala a Ebrahim, ma'alana a God e haiholota'inie leune no'one hunirerue. ¹⁰ A Ebrahim e o'o'o urine, aana e maa-maa'oohie mola kei lai hule aana huilume paine nge e sai ii'o huu. Huilume paine ngeena, a God maraana ni e alaa'inie na e asu mangoa oto.

¹¹ Aani hiiwalaimolinge mone, nge a Sera e to'o mwela mola, ma'alana e amara na e tohungēi repo oto hiito'o.† Aena aana e noruto'o aana God uri kei ha'a-oaie haiholota'inge ingeie, ¹² nge mwala oto hunge kire hute mai aana komu a Ebrahim. A porona e tohungēi repo na e kara'i mae oto aana maholona, ta'e *mo weuwana mai puri kire si lae pe'i hunge mola mala hee'une salo, na mala mo u'uune oone hai sulie oone nge nga iini sa'a iidu-suuheni ike.* *Jenesis 15:5*

---

† **11:11** 11:11 Erenga ni Krik e ka'a matapwa ike i leu, na ngaeta mo iini kire lo'o-lo'onga'i uri ko ere ue i sulie hiiwalaimolinge a Ebrahim.

¹³ Mwala urine ngeena, kire lae pe'i hii-walaimoli aana God, oto hule aana maelada. Ta'e maholo kire o'o'o ue mai laona walumalau, kire ka'a helesie ike walu ola nge a God e haiholota'i huni nii'i nada. E urihana uri kire uure mola ha'atau kire ko si lee-leesi'i, na kire ilenimwa'e huni lio saie nga taa kei reu. Na kire unu tahanga'inie oto uri kire o'o'o mola mala mo awataa i welumalau. ¹⁴ Mwala nge kire ko ere-ere urine ngeena, kire haata'i diana aana oto uri kire ko lo'ohie tohungana hanue ikire ni ngeena. ¹⁵ Mala uri kire ke lo'onga'inie mola leu nge kire toli'aasie hola'ina'o ngeena, ha'alaa e mwada'u mola hunie kire ke aaliho'i oto takoie leune. ¹⁶ Ta'e nga taa kire saeto'o aana oto liutaa, uri kire ke ii'o aana nga tohungai henue diana, na i Lengi oto tohungai henue ikire. Aena urine nge a God e ka'a masa ike hunie mwala urine kire ke haara'inie uuri, "God i'emi." Na ingeie oto e dau aakau aana huilume paine talada.

¹⁷ Aani hiiwalaimolinge mone, nge a Ebrahim e mwa'e-mwa'e mola huni toli'aasie kalena, a Aesak, maholo a God e oohongie. E to'o aana mola ta'a-ta'a mwela madu, ta'e e mwa'e-mwa'e mola huni niie mala nga uunu-olanga i saana God, ma'alana uri a God e haiholota'inie ka'u hunie uuri, ¹⁸ *Mo weuwemu nge nou heiholota'inie huni'o kei uure oto aana komu a Aesak. **Jenesis 21:12*** ¹⁹ A Ebrahim e hiiwalaimoli uri a God e sai ta'ela'inie lo'u mo iini e mae oto, na kie sai unue uri a Aesak e urihana e mauri eeliho'i lo'u mwaanie maenga aana maholo a Ebrahim e tola aaliho'i aana.

²⁰ Aani hiiwalaimolinge mone, a Aesak e ai-

tanaie a God talana e ro kalena a Jakob na Iso uri ke ha'adiana'ararue purine kei mae.

²¹ Aani hiiwalaimolinge mone, maholo a Jakob kara'inie oto kei mae, e hele aana apa'a ingeie e si paloa God, na ko eitanaie a God talana e ro weuwana, e ro kalena Josep, uri ke ha'adiana'ararue.

²² Aani hiiwalaimolinge mone, maholo a Josep kara'inie oto kei mae, e si ere i sulie maholo mwala ni Israel kei iisitaa mwaanie i Ijip. Na e unue uri kire ke toolea mo suisuline maholo kire kei lae.

²³ Aani hiiwalaimolinge mone, aamana na nikana Mosis kirerue mumunie hunie e oolu waro-warō i purine e hute. Kirerue lio saie uri kele mwela ngeena e tohungēi lio diana, ka'u kirerue ka'a ma'u lo'u ni likisie ha'atolanga a inemaui nge e unue uri kire ke horo maesie oto ahutana mo mwela mwane mo Jiu.

²⁴ Aani hiiwalaimolinge mone, maholo a Mosis e paine oto, e ka'a saeto'o aana ike uri mwala ke unu-unue uri ingeie weuwana inemaui mo Ijip.

²⁵ Ta'e e ne'isae huni sapesalu mola pe'ie mwala a God, aana e saie uri mei sapesalunge ngeena e diana liutaa aana taungei ilenimwa'enga nge mo iinoni ooraha'aa kire to'o aani mola hunie kele maholo o'oru'e. ²⁶ A Mosis e lo'onga'inie mola uri ma'alana mwala ko teunge'inie i tehula'ana a Kraes nge ko lae mai, ta'e leune e diana lo'u liutaa aana mo ola diana hunge i Ijip. Na ko lo'o-lo'onga'i mola urine, aena aana ko to'o-to'omaaie oto nga taa a God kei niie hunie aana waaitana mai puri.

²⁷ Aani hiiwalaimolinge mone, a Mosis e lae mwaanie i Ijip, na e uure a'aila'a honosie sae-wasunge a inemauro, aena aana ko tola i sulie mola Inemauro nge nga iini e ka'a sai leesie ike. ²⁸ E hiiwalaimoli aana God, ka'u e aehotaa ngauhe paine aana Liumwaanie mala a God e unue hunie. A Mosis e unue uri mwala ni Israel kire ke tataa'inie apune mo kalei sipu i pweune maa aana mo nume ikire, hunie uri ensel ko lae mai huni horo maesie mo na'ohai mwela e sa'a hule ike aana mwala ni Israel.

²⁹ Aani hiiwalaimolinge mone, mwala ni Israel kire lae holosie Aasi Nonoro'a mala kire ko lae mola aana leu a'ate. Ta'e maholo mo ramo aana mae ni Ijip kire dau aahonga ni lae holosie aasi no'one urine, nge kire si inu mango mola.

³⁰ Aani hiiwalaimolinge mone, mwala ni Israel kire lae-lae kali-kelie huilume i Jeriko hunie e hiu hei dinge, nge para hau kali-kelie huilumena e si aa'o'ho ta'ingelu.

³¹ Aani hiiwalaimolinge mone, repi ngeena, a Rehab, e tola konie e ro mwane ni Israel nge kirerue lae mai lio-lio mumuni hunie i Jeriko mala mo wao-wao, na aena leune e ka'a mae ike pe'ie mwala nge kire ka'a tola i sulie ike a God.

³² ?Na nga taa lo'u ne kei unue? Nou ka'a to'o maholo ike lo'u huni ere i sulie a Gidion, na a Barak, na a Samson, na a Jefta, na a Deved, na a Samuel, na mo propet. ³³ Aani hiiwalaimolinge mone, kire asuie mo taungei ola paine hiito'o. Kire haiseuni pe'ie mo henue hai aaopa'i na kire a'aila'asire, na kire aalaha haahie mwala aana tala oodo, na a God e asuie mo heiholota'inge hunire. Kire ra'u ponosie wawana mo laeon,

³⁴ na kire mwa'asie mo eeso-eesohai dunge oto paine, na kire tahisie mwala e sare horo'ire aani naihi. Ma'alana uri kire mamaela'a ka'u, ta'e kire he'i a'aila'a lo'u, na kire a'aila'asie oto mo heiseuninge ngeena na mo mae aana ngaeta mo henuē. ³⁵ Na mo hu'e kire hiiwalaimoli aana God, mo kaleda nge kire mae ka'u, kire he'i meuri lo'u. Na ngaeta mwala nge kire hiiwalaimoli aana God, mo maelonga ikire ko ha'amotaahire haahie hiiwalaimolinge ikire. Ta'e maholo mo maelonga ko unue hunire uri kire sai lae mola, mala uri kire ko toli'aasie hiiwalaimolinge ikire, nge kire hele ma'uta'a mola aana hiiwalaimolinge, aana kire mwa'e-mwa'e mola huni mae, hunie kire ke si ta'ela'i oto pe'ie mei meuringe e diana lo'u liutaa aana iini mei aano. ³⁶ Ngaeta mo iini aada, mo maelonga ikire ko lae pe'i ha'amwasi mola aada na pe'i repusilada. Na ngaeta mo iini aada, mo maelonga ikire kire pwasure aani iieliheu na kire aasire i laona mo nume ni ho'o. ³⁷ Ngaeta mo iini, mo maelonga ikire, kire uu'i maesire aani heu, na kire roto holosire, na kire horo maesire aani naihi. Mo iini e hiiwalaimoli urine, kire tohungēi meitale oto, hule aana kire sai ho'osie mola mo te'e-te'ei sipu na mo te'e-te'ei nanikot mala mo to'oni ikire. Na mo maelonga kire sai ha'asi'oha'ara pe'i ha'amotaahilada. ³⁸ Aena urine, nge mwala kire hiiwalaimoli ngeena, kire ko talei mumumuni heiliu mola i laona mo henuesala na i lengine mo toloihenuē, na i laona mo hahale na ta'ena nga kalinge i laona mwakano. Ikire ngeena mo tohungēi iinoni diana, na mwala aana walumalau ienini kire

ka'a diana ike adona kire ke ii'o pe'ire.

³⁹ Ahutada ngeena kire mani hiiwalaimoli aana God, na ingeie oto ko tohungēi lahera oto liutaa. Ta'e kire ka'a hele aana ike ue nga taa e haiholota'inie hunire, ⁴⁰ aena aana a God e lo'onga'inie oto nga oala'inge nge e diana liutaa huni niie hunie ahutaka. Ikire ngeena, a God e saeto'o aana uri kire ke maa'oohikie ka'u, uri hunie kie ke mani hele aana ha'a-oodohilaka nge e haiholota'inie hunikie aana ta'a-ta'a maholo.

12

Aana A God Oto Aamaka,

Nge Ko Ha'a-ha'aloikie

Mwaanie Kie Dau Aela Lo'u

¹ Oto pulitaa oto paine ienini kire haata'i diana aana tala aana hiiwalaimolinge ngeena, na kire loko kali-kelike oto huni to'o-to'omaaie hurunge ni hiiwalaimolinge ikie. Aena urine, kie ke toli'aasie ta'ena nga ola ko liu-liu honosikie mwaanie hiiwalaimolinge aana God, na kie ke toli'aasie no'one mo walo ni ooraha'aa nge ko hiri'ikie oto tarau. Oto kie ke huru a'aila'a tara'asi aana hurunge nge a God e totohoa oto naka huni huru aana. ² Kie ke lae pe'i lio hahuroto aana a Jisas uri ingeie ni e aehotaa mei hiiwalaimolinge ikie, na ingeie oto ko lio i sulie hiiwalaimolinge ikie lai hule aana ha'amangolana. Ma'alana maenga i lengine po'u-po'u mei ola ni masanga oto paine, ta'e ingeie e ne'isae mwai-mweisie mola masanga ngeena na e lae pe'i a'aila'a mola ma'alana kire horo'ie

i lengine po'u-po'u urine. Ingeie oto e mwa'e-mwa'e ni mae urine aena aana e ne'isae paine oto haahie ilenimwa'enga nge kei hele aana mai puri, na aana maholo ienini, e ii'o oto i pwalopwalona God huni aalaha pe'ie. ³ Oto omu ke lo'onga'i ke'u i sulie a Jisas, aana ma'alana mwala e ooraha'aala ngeena kire talei teunge'inie ta'e e ka'a mamalo ike. E lae pe'i a'aila'a mola. Oto urine, i'omu na ke urine no'one. Omu ke su'uri mamaela'a, na omu ke su'uri toli'aasie hiiwalaimolinge i'omu.

⁴ I'omu, omu ko lae pe'i ooho taane honosie mo tolahai ola ni ooraha'aa, ta'e nga iini hikemiu e ka'a ooho a'aila'a ue lae hule aana ke maesie leune. ⁵ E lio oto mala omu pulongosie mola mei wala ni ha'a-a'aila'a'omu nge a God e unue. Aana e soi'omu mala mo kalena, na e unue uuri, *Kaleku, maholo o ko deu aaela na ineu a Aalaha no ko ha'alo'i'o hunie o ke lae oodo, mwaanie o lo'o-lo'onga'inie uri nga mei ola mwaakule mola ni ngeena. Na maholo no ko ere aamu hunie uri o ke lio saie mo takalonga i'oe, mwaanie saemu e wawai wa o aakoheta'inie tala diana ngeena.* ⁶ Aena aana nou sai ha'aloie mola mwala nou manata diana hunire, na nou sai ha'a-oodohie mola mo iini no ko toolera mala mo kaleku. *Proverbs 3:11-12*

⁷ Oto omu ke uure ma'uta'a mola maholo mo aasanga ko hite aamiu, aana e urihana ha'aloinge mola ni ngeena, na leune e haata'inie uri a God ko lio i suli'omu oto mala mo kalena. Aana ahutana mo mama'a kire ko ha'a-ha'aloie mo kaleda. ⁸ Na a God e urine no'one, aana e sai ha'aloie ta'ena nga mwela ingeie. Mala uri e ka'a

sai ha'alo'i'omu ike, na i'omu nga mo tohungēi kalena ha'ike, ta'e sa'a mola nga mo kaleni aroaro mola. ⁹ Aana aapa hatarie mo aamaka mai welumalau, kire ha'a-ha'aloikie ka'u taane, ta'e kie ha'ama'u mola aada haahie leune. Oto e urine lo'u, na e tohungēi diana liutaa uri kie ke tola i sulie Aamaka i Lengi, hunie kie ke mauri oto pe'ie. ¹⁰ Mo aamaka mai welumalau ngeena, kire ko ha'a-ha'aloikie i sulie saeda hunie kele maholo mola o'oru'e. Ta'e a God ko ha'aloikie aani pe'ilaka oto to'ohuu, hunie kie ke ii'o maa'i oto mala ingeie. ¹¹ Aana maholo a God ko ha'aloikie, kie sai sapesalu aana leune taane, na kie sa'a ilenimwa'e ike. Ta'e puriha'ana, nge mo iini a God e ha'aloikie aana tala ngeena, kie sai ii'o ni henuelama aana kie ii'o oodota'i oto i maana God.

¹² Oto aena leune, omu ke ha'a-a'aila'aa mo ae'aemiu nge kire ko weo hunie omu ke huru lo'u, na omu ke ha'a-a'aila'aa mo ki'imiu nge kire weo ka'u hunie omu ke hele ma'uta'a lo'u. ¹³ Na omu ke huru i sulie tala e oodo, hunie mo iini nge ko lae mai purimiu ngeena nge hiiwalaimolinge ikire e ka'a susu ike ue, kire ke sai kohie tala na mwaanie kire lae takalo.

Kei Tohungēi Aaela Lo'u Liutaa

Hunie Mo Iini

Kire Ka'a Tola I Sulie A God

¹⁴ Omu ke o'o'o ni henuelama mola pe'ie ahutana mwala, na omu ke ari'apasie no'one ii'onga oodota'i. Aana nga iini e ka'a ii'o diana urine, e sa'a roro'a leesie ike a Aalaha. ¹⁵ Omu ke lio talamiu mwaanie nga iini eemiu e oore

aani hele aana hahu'ana manata-diananga a God e haata'inie oto naka. Na mwaanie omu aehota huni loo-looha'inie lo'u aaelanga, aana tolahai ola urine e sai waelie mwala oto hunge. ¹⁶ Omu ke lio talamiu lo'u, mwaanie nga iini eemiu e mai-mesi, na mwaanie nga iini e urihana lo'u a Iso nge e ka'a ha'ama'u ike aana God. Aana a Iso ingeie na'ohai mwela, ka'u e malisine ha'adiana'anga a God ke lae hunie na hunie ke ne'i na'ohai mwane aana komu oolisie aamana. Ta'e aana a Iso e hiolo mola aana ngaeta maholo, oto e ha'aholinge'inie mola ii'o-ii'oha ingeie ngeena hunie a Jakob mola uana ta'a-ta'a maai ngeunge. ¹⁷ Oto omu saie lo'u mei puri, a Iso ko si saeto'o aana uri aamana ke ai'eitanaie a God talana hunie ke ha'adiana'aa, ta'e e aasa oto. Na a Iso e ka'a to'o aana ike lo'u nga tala huni oolisie mei takalonga nge e asuie ngeena, ma'alana uri e ngara-ngarasie lo'u aamana hunie ke ha'adiana'aa.

¹⁸ Kie ko lae taane oto mai saana God aana maholo ie, ta'e e aaopa oto liutaa mwaanie waite maholo mo weuwaka kire hola'i lae mai saana God. Aana maholona kire lai hule aana ngaeta toloihenu e i Saenae nge mo iinoni kire sai leesie aana maada. Oto kire leesie eeso-eesohai dunge ko weru i lengine, na leune e tohungei rodohono pupulu oto, na mawasidengi ko hite oto aana. ¹⁹ Na aawatai eehuri ko ngara-ngara, na kire rongoa uri nga mei wala e ere mai hunire. Mei wala ngeena e da kire tohungei me'u oto, hule aana kire unue oto uri kire ka'a sare rongoa lo'u nga mei ola urine. ²⁰ Kire tohungei me'u aena aana a God e unue uuri, *Mala uri nga iinoni wa*

*nga ola mauri ko teela'i mola aana toloihenu
ngeena, nge uu'i-maesilana kei lae oto aani heu.
Eksodas 19:12-13* ²¹ *Walu ola kire leesi'i ngeena e
tohungēi lio ni me'unge, hule aana a Mosis no'one
na e unue uuri, "No ko tohungēi me'u hule aana
no ko eriri oto."* *Diutronomi 9:19*

²² Ta'e ikie, kie hule ka'u oto aana toloihenu
kie haara'inie aana i Saeon, na huilume paine a
God Mau-meuri'e otona. Jerusalem ta'au i Lengi
ka'u otona, leu nge mo molani ensel kire palo-
paloa a God aana, pe'i ilenimwa'enga oto paine.

²³ Kie lae mai aana lokonga aana soihaada'inge
ikie mo na'ohai mwela a God nge sataka oto i
laona uusu-uusu aana mo iini kire kei ii'o ta'au
i Lengi. Na kie lae oto mai i saana God, iini
kei leie ahutana mwala, na kie ii'o oto pe'ie
mauriha'ana mwala diana hola'ina'o nge a God e
ta'aasie oto ta'ena nga aaelanga mwaanire. ²⁴ Na
kie lae oto mai i saana Jisas. Ingeie oto iini ko
ha'a-uurerurukie pe'ie a God aana e ha'a-uuresie
haiholota'inge haalu a God pe'ie mo iinoni. Na
apune a Jisas nge tataa'inilana e lae huni hoda
rere'a aaka mwaanie ooraha'aa e haata'inie oto
mei ola e diana lo'u liutaa aana apune a Ebol nge
e soi peine mola hunie nga iini ke su'ue maenga
ingeie.

²⁵ Oto omu ke lio talamiu, mwaanie omu
sere'i rongo hunie a God ko ere-ere mai
huni'omu ngeena. Mwala hola'ina'o nge kire ka'a
sare rongo ike hunie a Mosis aana maholo e
ha'apasulire mai aana walumalau ie, kire ka'a sai
tehisie ike lo'u mo ha'amotaahinge. Ta'e ie a God
e ere mai uure ta'au i Lengi huni ha'apasulikie. ?

Oto kie ke si tehisie ka'u mo ha'amotaahinge uri taa, mala uri kie ko tolipuri aana walana? !Kei aasa mwae! ²⁶ Oto wau i na'o, walana God e nunuie ka'u aano huu, ta'e oto ie, e haiholota'i oto hunikie uuri, *Ne kei he'i nunuie lo'u aano huu ngeena lo'u hauta'ai aana nga maholo, na ne kei nunuie no'one i Lengi aana ta'a-ta'a maholona. Hagae 2:6* ²⁷ Mo wala ie, "lo'u hauta'ai aana nga maholo" kire haata'inie uri a God kei nunuie walu ola e ha'ahola'i, na kei ta'aasi'i oto. Na walu ola nge kire ka'a sai eenule'i ike nge mola kire kei ii'o huu.

²⁸ Aena urine, kie ke paa-paalahea God haahie kie helesie oto aalahanga nge nunuilana e aasa kei lae lo'u. Kie ke paalahea God tarau na kie ke palo-paloo oto aana tala nge e to'ohie saena na kie ke ha'ama'u oto aana pe'i me'unge. ²⁹ Aana God ikie ngeena e urihana dunge nge e sai weru suuhe'inie ta'ena nga ola.

13

Kie Ke Manata Diana

Hunikie Hailiu

¹ Omu ke mana-manata diana huni'omu heiliu oto mala i'omu mo mwaasine to'ohuu i lalo aana a Kraes. ² Na mwaanie omu pupulongosie tolakonilana mo awataa i nume i'omu. Aana nga mo iini e tete'urine ka'u oto wau i na'o, na hule aana kire ka'a saie ike uri kire ko tolakonie taane oto mo ensel i nume ikire. ³ Na omu ke lo'o-lo'onga'inie mo iini ikire i laona nume ni ho'o, oto mala uri i'omu no'one pe'ire i laona nume ni ho'o. Na omu ke lo'onga'inie mo iini ko sapesalu, mala uri i'omu, omu ko sapesalu no'one pe'ire.

⁴ Ha'arurunge mei ola huni ha'ama'u aana, na mwaanie nga iini e ma'ahu lo'u pe'ie iini e ka'a ha'aruru ike pe'ie, aana a God kei leie mo iini kire ko aeni ola na kire ko mesi. ⁵ Tolahamiu ke su'uri ii'o oto mola aani saehanalilana to'oha, na omu ke sae-saemango mola haahie nga taa omu to'o aana oto. Aana a God e unue ka'u uri kei niie nga taa e adongamiu, aana e te'uri, *Nou sa'a toli'aasi'o ike aana ta'ena nga maholo, na nou sa'a roro'a pulongosi'o ike.* *Diutronomi 31:6* ⁶ Aena urine, kie sa'a ma'u ike lo'u na kie ke unue mola uuri, *A Aalaha ka'u oto ko pe'ieu, na nga mei ola hunie ne ke ma'ute'inie ha'ike lo'u. Aana mo iinoni mola, kire ka'a sai da ike nga mei ola aaku.* *Sam 118:6*

⁷ Omu ke aamasito'o aana mo iini nge kire unu-unue ka'u walana God huni'omu na kire na'omiu i sulie tala diana ngeena. Omu ke to'omaaie ii'onga diana ikire lai hule oto aana kire mae, hunie i'omu no'one omu ke hiiwalaimoli diana lo'u mala ikire.

⁸ Tolahana a Jisas Kraes e ka'a sai hei-oolisi ike, ta'e e sada mola mala waite, na si'iri, na oto di.

⁹ Oto omu ke kineta'ini'omu mwaanie ta'ena nga taungei ha'a-uusulinge aaopa e ha'atakalo'omu mwaanie tohungana tala oodo. Aana tohungai ola nge ko ha'asusue saeka nge hahu'ana manata-diananga a God hunikie, na e ka'a ike mola mo ngeulaa nge kire unue uri e maa'i. Aana tola i sulilana mola mo ha'atolanga i sulie ngaulaa na walu ola ngeena, kire sa'a tohungai pe'ie ike mo iini ko lulu i suli'i.

¹⁰ Ta'e ikie, kie to'o aana tohungai pe'inge nge ko lae mai hunikie aena aana a Kraes e

niie mauriha'ana mala uunu-olanga honotaka. Mei ola e asuie oto aana tohungēi ora ni uunu-uunu maa'i ta'au i Lengi ni ngeena, na mo iini nge kire ko uunu-uunu ola ue mai aano i leu i sulie mo Ha'atolanga a Mosis, kire sa'a hele aana ike nga mei diananga mwaanie ora ta'au i Lengi ngeena. ¹¹ I sulie mo Ha'atolanga a Mosis, nge Na'ohana Mo Na'ohai Pris ko toolea mola apune mo ola mauri ta'au i laona Hahu'ana Leu Maa'i, hunie uunu-olanga honotana ooraha'aa. Ta'e sapena mo ola mauri ngeena, ko si uunu'i mola po'oi sinaha aana leu ahutana mwala ko meni o'o'o aana. ¹² Na a Jisas e urine no'one, aana e mae po'oi sinaha aana huilume uri huni ha'arere'aa mwala ingeie mwaanie ooraha'aa oto aana apune maraana. ¹³ Huilume ngeena ko ha'amalaa mo Ha'atolanga a Moses, na e malisine kie ke iisitaa mwaanie tolaha ni lulu i sulilana mo Ha'atolanga a Mosis nge kie ii'o ka'u aana i na'o, na kie ke lae i saana uunu-olanga ikie, a Jisas Kraes. Na mwaanie kie ma'ute'inie mwala kire ko ha'amwasi aaka mala mwala kire ha'amwasi ke'u aana a Jisas. ¹⁴ Aana nga huilume huu oto talaka ha'ike mai aano i leu, oto kie ko lo'ohie huilume nge kei lae ue mai.

¹⁵ Oto aana pe'inge a Jisas hunikie, kie ke paalaha o to a God tarau pe'i soi ha'amanikulu'alana satana. Aana urine oto e urihana kie ko esuie mo uunu-olanga i saana God. ¹⁶ Na mwaanie omu pupulongosie pe'ilana ngaeta mwala aani esunge diana nada, aena aana mo uunu-olanga urine no'one nge saena God ko lae otoi mamango haahi'i.

17 Omu ke totola i sulie mo na'ohai mwane aana soihaada'inge i'omu pe'i mwa'e-mwa'enga i sulie walada, aana ikire ni kire ko lio i sulie mauriha'amiu. Na a God ke i'ie asunge ikire. Oto omu ke tola i sulire hunie kire ke asu ni ilenimwa'enga aana mei esunge ngeena, na mwaanie kire asu mola pe'ie saehuunge. Aana mala uri asunge ngeena kei hi'e hiito'o hunire aana omu ka'a pe'ire, nge e sa'a pe'i'omu oto oo'oo.

18 Omu ke aarea God talameelu, aena aana melu saeto'o aana mola uri melu ke au'esuie mola ta'ena nga mei ola e oodo. Melu sai diana aana uri melu ka'a dau hu'isie ike nga mei ola aaela, na melu saeto'o aana uri manatameelu ke taha mola urine tara'asi. 19 Na no ko eitanai'omu oto liutaa uri omu ke aarea God talaku hunie ke uusunge'inieu lo'u weu i seemiu lau-leu.

Aarenga'inge Hono-hono

Na Mei Wala Ni Saediananga

20-21 Oto no ko aarea God nge ingeie oto aahu'ine hanuelamanga na e ta'ea lo'u a Jisas aaliho'i mwaanie maenga, uri ke niie huni'omu ta'ena nga ola diana hunie omu ke si to'o aana nga taa kei pe'i'omu huni esu i sulie saena. No ko eitanaie uri ke asu i lalo aamiu aana nanamanga a Jisas Kraes hunie omu ke ha'asaediana'aa saena. A Jisas oto Aalaha ikie, na ingeie oto na'ohai Kakalihe honotana mo sipu. Aana maenga honotaka mala nga uunu-olanga, nge e si ha'awalaimoli'aa mei heiholota'inge nge e sai ii'o huu ngeena. Oto aena leune kie ke si soi

ha'amanikulu'aa a Kraes oto di. !Iau! !Ke urine oto!

²² No ko eitanai'omu, maeni eesiku maa'i, uri omu ke rongo diana aana mei wala ni ha'asusulemiu ienini, aana nou ka'a uusu-uusu tewa ike. ²³ Na saeku uri omu ke saie uri aasikaelu a Timoti kire ha'a-iisitaanga'inie oto mwaanie nume ni ho'o. Na mala uri ko hule aaku lau-leu, nge mere kei meni lae oto wau huni leesi'omu.

²⁴ Omu ke niie mei wala ni saediananga i'emeelu hunie ahutana mo na'ohai iinoni i'omu na lo'u hunie ahutana mo iinoni maa'i a God wau i seemiu. Mo eesikaelu mai leu aana po'o ni henue i Italia kire ko niie no'one wau saediananga ikire huni'omu.

²⁵ No ko aarea God uri hahu'ana manata-diananga ingeie ke ii'o pe'ie ahutemi mango.

**Tataroha Diana i Sulie Aalaha Ikie a Jisas
Kraes
The New Testament in the Sa'a language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Sa'a**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sa'a

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

755c0440-93fa-5020-9311-ff68dce92d1d